T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SERAMİK VE CAM TASARIMI ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Tezi

İZMİR AGORASI'NDAKİ GRAFİTOLARIN ARAŞTIRILMASI VE SERAMİK YÜZEYLERDE UYGULANMASI

Hazırlayan

Oğuzhan BIYIKLIOĞLU

Danışman

Doç. Memduha Candan GÜNGÖR

İzmir/2025

Bu Tez Çalışması Dokuz Eylül Üniversitesi BAP Komisyonunca kabul edilen SYL-2024-3600 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum' 'İzmir Agorası'ndaki Grafitoların Araştırılması ve Seramik Yüzeylerde Uygulanması'' adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

17 / 06 / 2025

Adı SOYADI

Oğuzhan Bıyıklıoğlu

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün ……/ ……/ ……. tarih ve …… sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği' nin …….. maddesine göre ……
öğrencisi ……..'nın
……
……
…….. konulu tezi incelenmiş ve aday ……/ ……. / ……... tarihinde, saat ……'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ……. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin …….. olduğuna oy …… ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE ÜYE

ÖZET

İzmir (Smyrna) Agorası'nda bulunan Grafitolar, günümüzden 1800 yıl öncesine dayanmaktadır. Avrupa'da bulunan en zengin Antik Yunanca Grafito koleksiyonu İzmir'dedir. Bu bakımdan Smyrna Agorası eşsiz bir öneme sahiptir. M.Ö. 1600'lere dayanan seramik malzeme ile günümüzden 1800 yıl önce yapılmış olan Grafitoların seramik formlar aracılığı ile iki boyutlu halinden üç boyutlu hale geçirilmesi, bu tezin ana hedefidir. Günümüzde Grafiti olarak varlığını sürdüren sanat dalı, antik dönem Grafitolarının güncel hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

Smyrna Agorası'nda kazı başkanı olarak çalışmalarına devam eden Prof. Dr. Akın Ersoy ile Smyrna Agorası'na gidilip görüşme yapılmış ve bilgiler alınmıştır. Daha sonra, bazilikanın bodrum katında 1. ve 2.galerilerde bulunan Grafitolar bizzat gezilerek görülmüştür. Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Burak Yolaçan ile bizzat görüşülmüş, kaynaklar hakkında bilgiler alınmıştır. Araştırmalar neticesinde elde edinilen makale, dergi ve tezler ile Smyrna Agorası tarihi araştırılmış, bulunan yapılar hakında bilgiler verilmiştir.

Bu tez kapsamında konumuz olan Grafitolar, deniz ticareti ile ilgili Grafitolar ile sınırlandırılmıştır. Çünkü gemi, gladyatör ve mimari-hayvan tasvirleri gibi birçok çeşitte Grafito Smyrna Agorası'nda mevcuttur. Grafito boyaları yerine günümüz teknolojileri ile üretilen sır altı boyalar, airbrush kullanılarak seramik formlar üzerine, sanatsal gaye güdülerek Grafiti uygulamaları yapılmıştır. İlk olarak sır altı boyalar ile renk denemeleri yapılmış, üzerine sır atılarak etkisi gözlemlenmiştir. Çıkan sonuçlar neticesinde onaylanan tasarımlar üzerine uygulamalar yapılmıştır. Bu sayede Grafitolar, Smyrna Agorası'ndaki iki boyutlu halinden, daha renkli ve okunaklı olarak seramik formlar aracılığı ile üç boyutlu olarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Agora, Grafito, Grafiti, Smyrna

ABSTRACT

The graffiti found in the Agora of Izmir (Smyrna) date back 1800 years. The richest collection of ancient Greek graffiti in Europe is located in Izmir, making the Smyrna Agora uniquely significant. The main objective of this thesis is to transform the graffiti, which were created 1800 years ago alongside ceramic materials dating back to 1600 BCE, from their two-dimensional form into a three-dimensional representation using ceramic forms. Today, the art form that persists as graffiti can be seen as the modern version of ancient graffiti.

A visit to the Smyrna Agora was made to consult with Prof. Dr. Akın Ersoy, who continues his work there as the excavation director, and relevant information was gathered. Later, the graffiti located in the 1st and 2nd galleries in the basement of the basilica were personally examined. A meeting was held with Dr. Burak Yolaçan, a faculty member in the Archaeology Department at Dokuz Eylül University, and information about sources was obtained. Through research conducted using articles, journals, and theses, the history of Smyrna Agora was explored, and details about the discovered structures were provided.

For this thesis, the graffiti in focus have been limited to those related to maritime trade. This is because the Smyrna Agora contains various types of graffiti, including depictions of ships, gladiators, architecture, and animals. Instead of graffiti paints, modern technologies were utilized, including underglaze paints applied onto ceramic forms using airbrush techniques, with an artistic intent behind the graffiti applications. Initially, color tests were conducted with underglaze paints, and their effects were observed after applying the glaze. Based on the results, approved designs were implemented. In this way, the graffiti in the Smyrna Agora were reinterpreted, transforming their two-dimensional form into a more colorful and legible three-dimensional representation through ceramic forms.

Keywords: Agora, Grafito, Grafiti, Smyrna

ÖNSÖZ

Kökeni mağara resimlerine kadar dayanan duvara yazı yazma isteği, insanoğlunun ilk dışavurum yöntemidir. Gördüğü ve avlamak istediği hayvanları, dönemin önemli olaylarını veya dönemin buluşlarını duvara yansıtmışlardır. Bu şekilde günümüzden yüzyıllar öncesine dair bilgiler günümüze ulaşabilmektedir. Bunların en önemli örnekleri Fransa'da bulunan Lascaux Mağarası ve İspanya'da bulunan Altamira Mağarası'dır. Bu iki mağarada hayvan tasvirleri ön plandadır. Avlamak istedikleri hayvanlar insanlardan daha güçlü ve büyüktürler. Bu sebeple onları duvara resmetmek, onları avlamak için yapılan bir çeşit tören-ayin biçimidir.

Günümüzde ise duvara yazı yazmak, ya da sokak jargonuyla''Grafiti'', kişi ya da grupların mahlaslarını duvara iki boyutlu şekilde yazmasıdır. Genel olarak sprey boya ile yapılan Grafiti; içerisinde isyan ve ego barındırmaktadır. Amerika'da siyahilerin oluşturduğu Hip-Hop kültürünün bir dalı olan Grafiti, ilk temellerini Amerika'da''Taki 183'' ile atmıştır. Zamanla evrilen bu sanat dalında amaç,''ben buradayım'' der gibi gittikleri her yere isimlerini sprey boya ile yazmaktır. Fakat duvara yazı yazma anlamına gelen Grafiti'nin arkeolojik olarak ilk hali''Grafito''dur. Grafitolar sanatsal amaç gütmeden, gündelik insanların çevresinde gördüklerini duvara kazıyarak ya da boyayarak aktarmasıdır. Bu kişiler o toplumdaki sıradan insanlar olup, duvarları bir iletişim aracı olarak kullanmışlardır.

''İzmir Agorası'ndaki Grafitoların Araştırılması ve Seramik Yüzeylerde Uygulanması'' adlı tezde amacım, İzmir Agorası'nda bulunan Grafitoların, günümüze daha farklı ve renkli olarak çıkarmaktır. Agora'nın 1. Ve 2. Galerilerinde bulunan Grafitoların, M.Ö. 1600'lere dayanan seramik malzeme üzerinde günümüze uyarlanarak aktarılması, İzmir halkının günümüzden 1800 yıl öncesini anlamasını sağlayacaktır.

Bu tez çalışmasında, Grafitoların ne amaçla yapıldığı, kentimizde bulunan Grafito zenginliğine yeni bir bakış açısı getirmek ve günümüz insanının 1800 yıl öncesine tanıklık etmesi hedeflenmektedir. Duvarlara kazınmış ya da boyanmış olan iki boyutlu

Grafitolara, seramik formlar aracılığı ile üç boyutlu bir etki kazandırmak amaçlanmaktadır.

Yüksek Lisans eğitimimde bilgilerini esirgemeyen ve BAP Projesi konusunda destekleriyle motive eden danışmanım Doç. Memduha Candan Güngör'e, bölüm başkanımız Prof. Dr. Halil Yoleri'ye ve tüm yüksek lisans hocalarıma teşekkür ederim.

Dokuz Eylül Üniversitesi Heykel Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Neda İsmail Atar'a, BAP Projesi başvuru sürecindeki destekleri ve bilgilerini paylaştığı için teşekkür ederim.

İzmir Agorası kazı başkası Prof. Dr. Akın Ersoy'a Grafitoların bulunduğu galerileri bizzat gezmeme vesile olduğu için, kaynaklarını ve bilgilerini paylaştığı için teşekkür ederim. Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Burak Yolaçan'a kaynak konusundaki yardımları için teşekkür ederim.

Uşak Üniversitesi'nde lisans eğitimim boyunca beni her konuda destekleyen, seramik malzeme ve Grafiti konusunda ufkumu açmama yardımcı olan Öğretim Görevlisi Onur Fındık'a teşekkürleri bir borç bilirim.

Tüm eğitim hayatım boyunca yanımda duran ve maddi manevi desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ……ii

TUTANAK……...iii

ÖZET……iv

ABSTRACT……..v

ÖNSÖZ……vi

İÇİNDEKİLER……...viii

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ……..xi

GİRİŞ……1

1. BÖLÜM

İZMİR (SMYRNA) AGORASI

1.1. İzmir (Smyrna) Agorası Tarihi……...4

1.2. Agora ……8

1.2.1. Batı Portiko……11

1.2.2. Faustina Kapısı……..12

1.2.3. Bazilika……..14

1.2.4. Kent Meclisi (Bouleuterion)…… ……....16

1.2.5. Mozaikli Yapı……16

2. BÖLÜM

GRAFİTO

2.1. Grafito Nedir?.....20

2.2. İzmir (Smyrna) Agorası'nda Bulunan Grafitolar……...…22

2.3. Grafitoların Genel Özellikleri……...……24

2.3.1. Grafito Çeşitleri……..28

2.3.1.1. Gemi Grafitoları……..29

2.3.1.2. Gladyatör Grafitoları……...32

2.3.1.3. Kentler ile ilgili Grafitolar……...37

2.3.1.4. Manevi Grafitolar……40

2.3.1.5. İsosefizm…….47

2.3.1.6. Kelime Oyunları ve Bilmeceler……...51

3. BÖLÜM

UYGULAMALAR

3.1. Uygulama Aşamaları……56

3.1.1. Tasarım 1……...57

3.1.2. Tasarım 2……...61

3.1.3. Tasarım 3……...67

3.1.4. Tasarım 4……...71

3.1.5. Tasarım 5……...77

SONUÇ……...81

KAYNAKÇA……..83

ÖZGEÇMİŞ

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Yeşilova Höyüğü……...5

Fotoğraf 2: Bayraklı (Tepekule) Smyrna…….6

Fotoğraf 3: Büyük İskender'in rüyasını tasvir eden sikke……...7

Fotoğraf 4: Smyra Agorası Harita Görünümü……..8

Fotoğraf 5: Smyrna Agorası…….9

Fotoğraf 6: Smyrna Agora planı ve çevresi……...10

Fotoğraf 7: Smyrna Agorası Planı……..11

Fotoğraf 8: Batı Portiko görünümü, arkasında üstü kapalı alan Mozaikli Yapı…….12

Fotoğraf 9: Faustina Kapısı……13

Fotoğraf 10: Faustina Portesi…….14

Fotoğraf 11: Bazilika Planı……15

Fotoğraf 12: Önde Bazilika, arkada Mozaikli Yapı ve Kent Meclisi…….15

Fotoğraf 13: Kent Meclisi (Bouleuterion), Sağda Bazilika……16

Fotoğraf 14: Mozaikli Yapı……17

Fotoğraf 15: Chauvet Mağarası'nda bulunan hayvan betimlemeleri (Fransa)…….....21

Fotoğraf 16: Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitosu……...22

Fotoğraf 17: Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitosu örneği……23

Fotoğraf 18: Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitoların boyanmış-kazınmış konumu..25

Fotoğraf 19: Smyrna Agorası bodrum katında bulunan Grafitolar……26

Fotoğraf 20: Smyrna Agorası Bazilikası'nda bulunan Grafitoların konumu…….27

Fotoğraf 21: Grafitoların teknikleri (a) ve Grafitoların içeriği (b)…….28

Fotoğraf 22: D.5.1. numaralı gemi Grafitosu…….29

Fotoğraf 23: Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitolarının konumu……..30

Fotoğraf 24: D.6.1. numaralı Gemi Grafitosu……31

Fotoğraf 25: D28.1 numaralı gemi Grafitosu…….32

Fotoğraf 26: D28.2. numaralı gladyatör Grafitosu…….33

Fotoğraf 27: T28.3. numaralı Grafito, (Euprepes)…….34

Fotoğraf 28: D28.3. numaralı gladyatör Grafitosu…….36

Fotoğraf 29: Smyrna Agorası'nda bulunan gladyatör Grafitolarının konumu……...37

Fotoğraf 30: T9.1 numaralı Asya'nın Birincilerine yazan Grafito. Daha sonra içerisine küçük harfler ile Efeslilere yazılmıştır……38

Fotoğraf 31: T13.1 numaralı Grafito……..39

Fotoğraf 32: TP105.1 numaralı, Asya eyaletinin ilk kentinin Tralles olduğunu anlatan Grafito……..…40

Fotoğraf 33: T16.1 numaralı, gözler ile ilgili en iyi korunmuş metine sahip Grafito…41

Fotoğraf 34: T16.1 numaralı Grafito detayı……...42

Fotoğraf 35: T15.4 numaralı Grafito……..43

Fotoğraf 36: T27.1 numaralı Grafito……..44

Fotoğraf 37: T8.1 numaralı Grafito……45

Fotoğraf 38: T9.5 numaralı Grafito……46

Fotoğraf 39: T22.1. numaralı Grafito……47

Fotoğraf 40: T24.2 numaralı Grafito……..48

Fotoğraf 41: T27.3 numaralı Grafito……..49

Fotoğraf 42: Grafitolarda numaraların kaç isime karşılık geldiğini gösteren tablo…...50

Fotoğraf 43: T12.1 numaralı Grafito……..52

Fotoğraf 44: T9.6 numaralı Grafito……53

Fotoğraf 45: Eskiz aşaması……57

Fotoğraf 46: Uygulama aşaması……58

Fotoğraf 47: Form üzerine Grafiti uygulamaları……59

Fotoğraf 48: Form üzerine Grafiti uygulamaları……59

Fotoğraf 49: Sır pişirimi yapılmış çalışma……60

Fotoğraf 50: Sır pişirimi yapılmış çalışma……60

Fotoğraf 51: Eskiz aşaması……61

Fotoğraf 52: Uygulama aşaması……62

Fotoğraf 53: Form üzerine Grafiti uygulamaları……63

Fotoğraf 54: Form üzerine Grafiti uygulamaları……64

Fotoğraf 55: Sır pişirimi yapılmış çalışma……65

Fotoğraf 56: Sır pişirimi yapılmış çalışma……66

Fotoğraf 57: Eskiz aşaması……67

Fotoğraf 58: Uygulama aşaması……68

Fotoğraf 59: Form üzerine Grafiti uygulamaları……69

Fotoğraf 60: Form üzerine Grafiti uygulamaları……69

Fotoğraf 61: Sır pişirimi yapılmış çalışma……70

Fotoğraf 62: Sır pişirimi yapılmış çalışma……71

Fotoğraf 63: Eskiz aşaması……72

Fotoğraf 64: Uygulama aşaması……73

Fotoğraf 65: Form üzerine Grafiti çalışmaları……...74

Fotoğraf 66: Sır pişirimi yapılmış çalışma……75

Fotoğraf 67: Sır pişirimi yapılmış çalışma……76

Fotoğraf 68: Eskiz aşaması……77

Fotoğraf 69: Uygulama aşaması……78

Fotoğraf 70: Form üzerine Grafiti uygulamaları……79

Fotoğraf 71: Sır pişirimi yapılmış çalışma……80

GİRİŞ

Grafitolar, duvara kazıyarak ya da boyayarak yapılmış olan çizimlerdir. Dönemin insanları, sanatsal bir çaba göstermeden Grafitoları duvarlara kazımış ya da boyamışlardır. Grafiti olarak günümüzde varlığını sürdüren sanat ise, sanatsal gaye güdülerek yapılan, özünde ego barındıran duvara isim yazma sanatıdır. Bu çalışmada Grafitolara, seramik formlar üzerinde uygulanarak yeni bir boyut kazandırılması amaçlanmaktadır. Araştırmalar sonucunda seramik malzeme ve Grafiti ile ilgili Türkçe yayıma ve uygulamaya ulaşılamamıştır. Bu tez kapsamında literatüre seramik malzeme üzerine Grafiti yapılan uygulamalar kazandırılması hedeflenmiştir.

Tezin ilk bölümü Smyrna Agorası'nın tarihine ayrılmıştır. İlk olarak Smyrna Agorası ziyaret edilmiş ve gezilmiştir. 2007 yılından beri Smyrna Agorası'nda çalışmalar yürüten Prof. Dr. Akın Ersoy ile görüşmeler yapılmış ve bilgiler alınmıştır. Akın Ersoy'un''Büyük İskender Sonrası Antik Smyrna (İzmir)'' adlı kitabı en önemli kaynağımız olmuştur. Bu kaynak dışında da birçok tez, makale ve dergilerden yararlanılmıştır. İzmir'de insanların ilk yerleşim yerinden, Smyrna Agorası'na nasıl geldikleri ile başlayan araştırma; Agora'daki mimari yapıların araştırılması ile devam etmiştir. Tezimiz için Smyrna Agorası'ndaki en önemli bölüm bazilikanın bodrum katında bulunan 1. ve 2. galerilerdir. Burada bulunan Grafitolar tezimizin 2. bölümünü oluşturmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde Grafitolar üzerine araştırmalar yapılmıştır. Bu bölümde duvara yazı yazmanın temeli olan mağara resimlerinden, günümüzde güncel olarak varlığını koruyan Grafiti sanatına dair bilgiler verilmiştir. Grafito ve Grafiti arasındaki farklardan bahsedilmiştir. Bu bölümde tez konumuzu oluşturan, Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitolar anlatılmıştır. Buradaki en fazla faydalandığımız kaynak, Smyrna Agorası'ndaki Grafitolar hakkında detaylıca yazılmış olan''Graffiti from the Basilica in the Agora of Smyrna'' isimli kitaptır. Bu bölüm tezin en uzun ve en detaylı bölümüdür. Smyrna Agorası'ndaki Grafitoların çeşitleri, konumları ve hikayeleri detaylıca

bahsedilmiştir.

Tezin son bölümü, Smyrna Agorası'ndaki Grafitolardan yola çıkılarak yapılan, seramik formlar üzerine Grafiti uygulamalarından oluşturulmuştur. Dergi ve makalelerden, tezlerden ve kitaplardan edinilen bilgiler neticesinde, bir sanat öğrencisinin gözünden Grafitoların yeniden değerlendirilmesi ve Grafitolara yeni bir boyut kazandırılması amaçlanmıştır.

1. BÖLÜM

İZMİR (SMYRNA) AGORASI

1. BÖLÜM

İZMİR (SMYRNA) AGORASI

1.1. İzmir (Smyrna) Agorası Tarihi

İzmir şehri kurulduğundan günümüze kadar birçok kez isim değiştirmiştir. İzmir'in bilinen en eski ismi Smyrna'dır. Smyrna kelimesinin daha erken biçimlerinin Samorna veya Smurna olduğu da iddia edilmektedir. Ancak kesin olarak izlenebilen gelişim, Smyrna biçimiyle ilgilidir. Smyrna ismi, kentin uzun tarihi boyunca varlığını sürdürmüş ve Türkler tarafından fethedildikten sonra İzmir şeklinde söylenmeye başlanmıştır (Yılmaz ve Yetkin, 2002). Yazılı kaynaklar ve epigrafik belgelerde Smyrna sıklıkla güzelliği ile tanımlanmaktadır. MÖ 1. yüzyılın sonunda Strabon (Geographika XIV.37) Smyrna için ''*şimdi o bütün kentlerin en güzel olanıdır*'' tanımını kullanır (Ersoy, 2015).

İzmir'de bulunan ilk yerleşim yerinin Bornova'da bulunan Yeşilova Höyüğü olduğu düşünülmektedir. Yeşilova Höyüğü; İzmir ili merkezinde, Bornova ilçesi sınırları içindeki Karacaoğlan mahallesinde, Manda çayının güneyinde yer almaktadır (Derin, 2008). Buradaki insanların, günümüzden 8-9 bin yıl önce (Neolitik Dönem) yerleştiği düşünülmektedir.

Fotoğraf 1: Yeşilova Höyüğü

Kaynakça:
https://visitizmiryonetim.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/DestinasyonFotograflari/1024/23022021_014138029_1_88.JPG

Yeşilova Höyüğünde yaşayan halk, daha sonra Bayraklı Tepekule'de bulunan yerleşim alanına geçmişlerdir. İzmir'in Bayraklı İlçesi sınırları içinde, Yamanlar Dağı'nın eteklerinde, denizden yaklaşık 600 m uzaklıkta bulunan Eski Smyrna, antik dönemde, bugünkünün aksine denize yakın ve limana sahip bir kentti (Ertüzün, 2017). Burada bulunan en eski izler günümüzden 5 bin yıl öncesine dayanmaktadır. Halkın sadece tarım değil, ticaret yaptığı da bilinmektedir.

Fotoğraf 2: Bayraklı (Tepekule) Smyrna

Kaynakça: https://aktuelarkeoloji.com.tr/uploads/images/thumbs/1200X826-475809d9b65b3b9379b9cbab880b9376.JPG

MÖ. 4. yüzyılda kurulan, günümüzde İzmir Çankaya'da bulunan, Kadifekale (Pagos) ve Kemeraltı arasında yer alan Smyrna Agorası son yerleşim yeridir. Büyük İskender'in av dönüşü Nemesis Tapınağı civarında dinlenmek için durduğu, burada bulunan bir çınar ağacının altında uyuduğu söylenmektedir. Rüyasında Nemesisleri görmüş, ona halkını Bayraklı' dan buraya taşımasını, burada yaşayanların daha bereketli yaşayacaklarını söylemişlerdir.

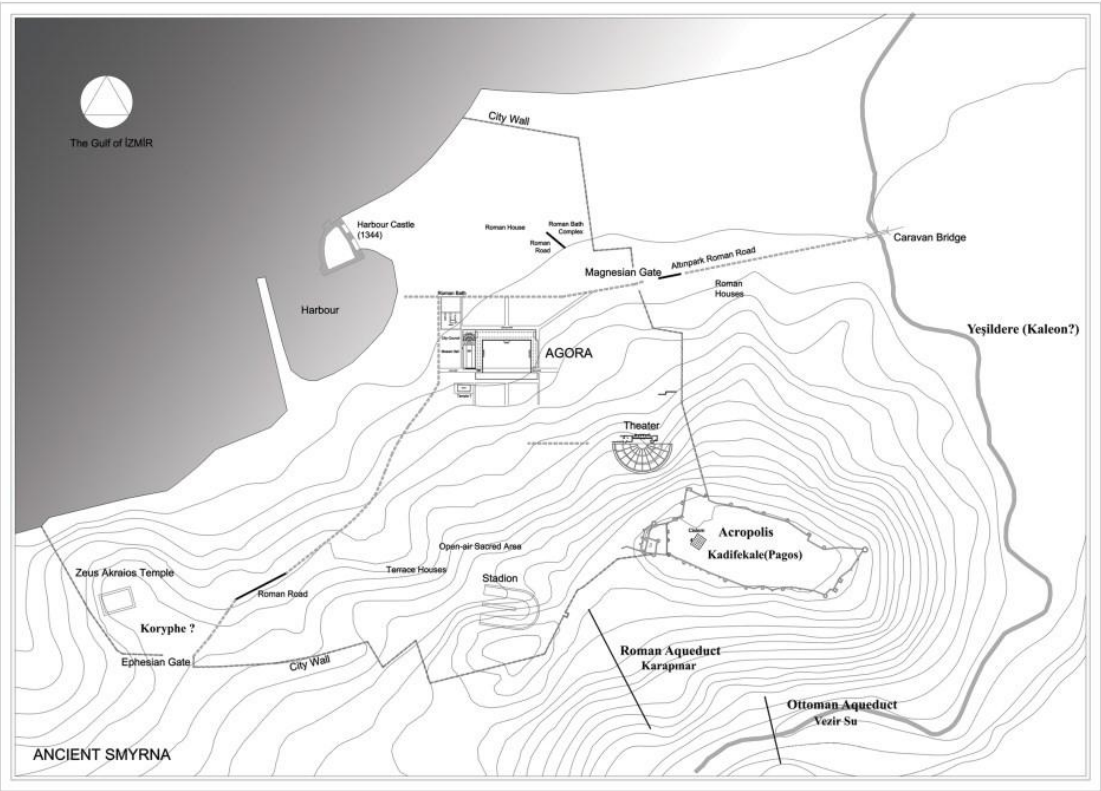

Fotoğraf 3: Büyük İskender'in rüyasını tasvir eden sikke

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

"MS. 2. yüzyılda yaşayan Pausanias kentin kuruluşunu anlattığı öyküsündeki kahramanın İskender olması, onun Smyrna'ya geldiğinin bir başka delili sayılmaktadır. **Pausanias'ın (VII.5.1) öyküsü şöyledir;** "Philippos oğlu Aleksandros şimdiki kenti, uykusunda gördüğü bir düş yüzünden kurdu; Pagos Tepesi üzerinde avlanmaktayken, avdan döndüğünde, söylendiğine göre, Nemesisler'in tapınağının önüne gelmiş; burada tapınağın önünde bir kaynak ve onun suyu ile büyümüş bir çınar ağacı varmış. Çınar ağacının altında uyurken Nemesisler ona görünerek burada bir kent kurmasını ve İzmir halkını eski kentten çıkarıp oraya getirmesini buyurmuşlardır" (Ersoy, 2012). İskender rüyasından sonra hiç vakit harcamadan Bayraklı'daki halka durumu izah etmiş, fakat halk bunu kabul etmekte tereddüt etmiştir. Bunun üzerine halkı ikna etmek için bölgenin bilicilik merkezi olan Klaros'taki Apollon Kehaneti'ne danışılmıştır. Bunun üzerine Apollon Kahini'nin cevabı: "Kutsal Meles'in ötesindeki Pagos'ta oturacak olanlar üç ya da dört kat daha mutlu olacaklardır", olmuştur (Pausanias, 7.V.2). Bu yanıt üzerine halk ikna olmuş ve Bayraklı Smyrnası'ndan zaman içinde Kadifekale (Pagos) Tepesi'ndeki yeni Smyrna'ya göç edilmiştir. Bunun üzerine İskender, komutanlarına kentin yeniden kurulması için emir verdi (Yılmaz ve Yetkin, 2002). M.Ö. 4. yüzyılın sonu – 3. yüzyılın

başında, Bayraklı'daki (Palaia Smyrna) yerinden Kadifekale (Smyrna Akropolü) ile deniz arasına, akropol tepesinin kuzey ve batı yamaçlarına taşınan yeni kentin (Nea Smyrna) Büyük İskender'in komutanları Antigonos Monophtalmos ve Lysimakhos tarafından inşa edildiği Strabon'dan ve akropolde yapılan sur kazılarından elde edilen arkeolojik bulgularından anlaşılmaktadır (Frasca, Ersoy ve Aydemir, 2016).

Fotoğraf 4: Smyra Agorası Harita Görünümü

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

1.2. Agora

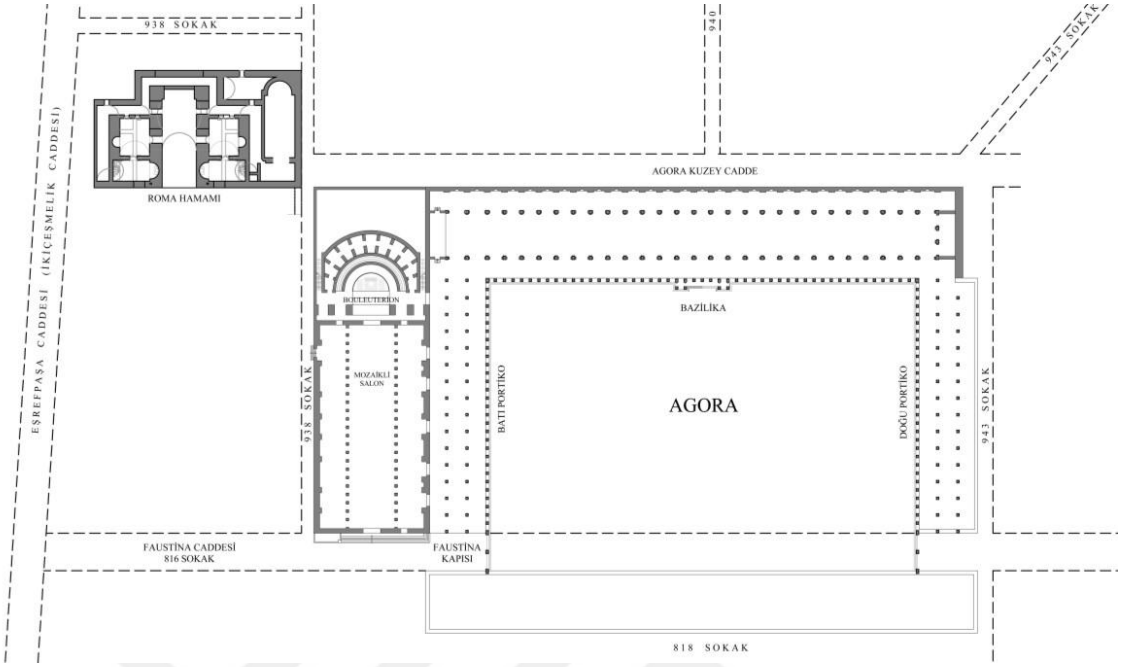
Eski Yunan şehirlerinde agora, sadece herkese açık olan bir düzlük olmayıp yaşam merkeziydi (Anabolu, 1996). Yunanca kökenli bir kelime olan Agora, toplantı yeri, çarşı, Pazar gibi anlamlara gelmektedir. Agora'da yaşayan halk, ticari, siyasi, adli, dini ve

sosyal ihtiyaçlarının çoğunu burada karşılayabilmektedir. Günümüzde alışveriş merkezleri, ya da kentimizde bulunan çarşılar; Antik dönem Agora görevi görmektedirler. Agora ismi ilk kez Homeros destanlarında geçmiştir (Er, 2004). Agora; çarşı ve Pazar anlamını daha sonra, İ.Ö. 5.yy'da kazanmıştır (Akarca, 1987). İzmir Agorası daha çok devlet agorası görevi görmüştür. İlk agoralar Helenistik dönemde şekillenip daha sonraları roma imparatorluğu döneminde farklı formlara dönüşmüştür (Ersoy, 2015).

Fotoğraf 5: Smyrna Agorası

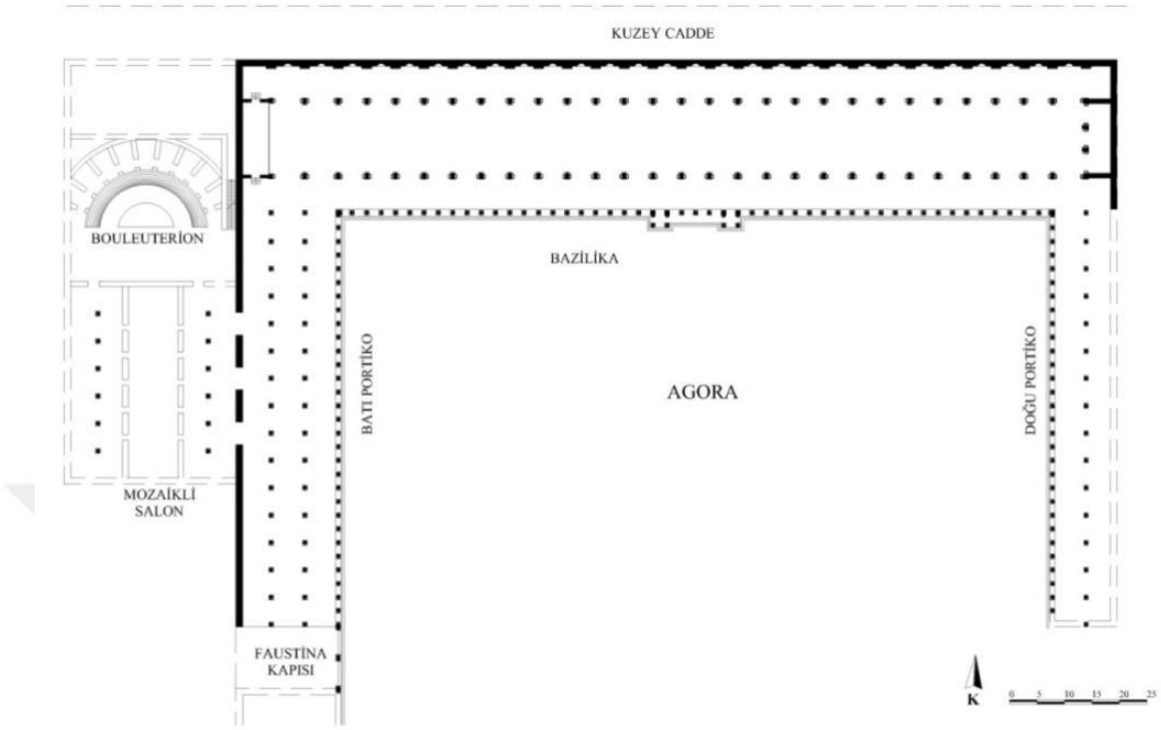
Kaynakça: http://www.antiksmyrna.com/images/883.jpg

Fotoğraf 6: Smyrna Agora planı ve çevresi

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

Smyrna agorası, dikdörtgen şekilde dizayn edilmiştir. Geniş bir avlunun çevresinde, stoalarla (sütunlu galeri) çevrili bir yapıdır. Bugün agora avlu alanının yaklaşık 129 x 83 m boyutlarındaki bir kısmı görülebilmektedir. Bu alanı çevreleyen Batı Portiko'nun büyük kısmı (83 m), Doğu Portiko'nun küçük bir bölümü (20 m) ile kuzeydeki Bazilika'nın tamamı (161 m) ortaya çıkarılmıştır (Frasca, Ersoy, Aydemir, 2016).

Fotoğraf 7: Smyrna Agorası Planı

Çizim: Nilüfer Dinçer, Gülçin Önsüz, Akın Ersoy, Burak Yolaçan

Kaynakça: Yolaçan, 2013

1.2.1. Batı Portiko

Bir yapının girişini vurgulayan, sütunlarla çevrili yerlere Portiko denir. İzmir Agorası'nda, avlu alanının batı kenarındaki bölüm Batı Portiko olarak bilinmektedir. Portiko, üç galerili ve bodrum katı dahil üç katlıydı. Bugün görülebilen kısmı, güneyde Faustina Kapısı, kuzeyde ise Bazilika ile sınırlıdır. Portikonun zemin katının sonradan ayağa kaldırılmış ön sütun sırasının bir bölümü bugün yapıyı tanımlamaktadır (Ersoy, 2015). Portiko, batısında bulunan Mozaikli Yapı'ya 5 adet kapı ile geçişe sahipti. Buna ek olarak Kent Meclisi (Bouleuterion) ile de geçişe sahip olabileceği düşünülmektedir. M.S. 178'de Smyrna'da meydana gelen depremde Agora büyük zarar görmüştür. Deprem sonrası bodrum katta güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Güçlendirilen bodrum kat

üzerine 2 katlı olarak Portiko inşa edilmiştir.

Fotoğraf 8: Batı Portiko görünümü, arkasında üstü kapalı alan Mozaikli Yapı

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

1.2.2. Faustina Kapısı

Batı Portiko'nun güney bölümünde bulunan alan, Faustina Kapısı olarak adlandırılır. Kuzeydeki kemerin giriş kapısı üstünde Portresi bulunan Faustina, M.S. 178'de meydana gelen depremde yardım eden İmparator Marcus Aurelius'un eşi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca İmparator Commodus'un M.S. 178'de evlendiği Bruttia Crispina olabileceği de düşünülmektedir. Portrenin kime ait olduğuna dair net bir bulgu bulunmamaktadır. Fakat Roma Senatosu'nun Faustina'yı Tanrıça ilan etmesi ve adına bir tapınak yapılmış olması, Faustina olabileceğine dair tahminleri güçlendirmektedir.

Güneydeki kemerin kilit taşı üzerinde ise Marcus Aurelius'un kendi portresinin olduğu düşünülmektedir. İmparatorun MS 177/178 yılında İzmir'de gerçekleşen büyük depremin ardından kente gösterdiği ilgi nedeniyle bu kapı yapısı ile İzmirliler'in ona şükranlarını sunmuşlardır (Ersoy, 2015).

Fotoğraf 9: Faustina Kapısı

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

Fotoğraf 10: Faustina Portesi

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

1.2.3. Bazilika

Smyrna Agorası'nın büyük bir bölümünü kapsayan avlu alanının kuzeyi Bazilika ile sınırlanmaktadır. Bazilika, iki adet galeriye ve bodrum kata sahip olup, iki katlı Kuzey Stoa'nın üzerine inşa edilmiştir. Bazilikada bulunan bodrum kat ile birlikte 3 katlı olduğu tespit edilmiştir. Bazilika'ya giriş sadece merkezdeki anıtsal kapı ile değil tüm cephe boyunca ve aynı zamanda doğu ve batıdaki portikolardan da sağlanmaktaydı (Ersoy, 2015). Bazilika'nın batı tarafında yargı işlerinin (Tribunalis) görüldüğü bir alan bulunmaktadır. Bazilika'da ticari işler harici, adli işlerinde yapıldığı bilinmektedir. Bazilika uzun dikdörtgen bir yapıya sahip olup, 161x30 m. ölçülerinde olduğu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 11: Bazilika Planı

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

Fotoğraf 12: Önde Bazilika, arkada Mozaikli Yapı ve Kent Meclisi

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

1.2.4. Kent Meclisi (Bouleuterion)

Smyrna Agorası'nın batı bölümünde kentin yöneticilerine ait olan Kent Meclisi (Bouleuterion) bulunmaktadır. Kenti yönetenlerin karar ürettikleri bu yapı Mozaikli Yapı ile Agora Kuzey Cadde ve Bouleuterion Caddesi'nin sınırladığı 35x41.20 m boyutlarındaki dikdörtgen parsel üzerinde bulunmaktadır (Ersoy, 2015). Kent Meclisi'nin M.S. 178 depreminden sonra inşa edildiği düşünülmektedir. 7. Yüzyıldan itibaren yapı kullanılmamaya başlanmıştır ve Osmanlı Dönemi'ndeki yapılaşmalardan ötürü zarar görmüştür.

Fotoğraf 13: Kent Meclisi (Bouleuterion), Sağda Bazilika

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

1.2.5. Mozaikli Yapı

Kent Meclisi'nin (Bouleuterion) güneyinde Mozaikli Yapı bulunmaktadır. 61x35 m yaklaşık boyutlarındadır. Yapı Batı Portiko'ya yaklaşık 4,05 m genişliğinde 5 kapı ile açılmaktaydı. Diğer yandan kuzeyindeki Meclis Yapısı ile de 3 kapı ile bağlantılıydı.

Yapının güney kısa kenarı boyunca Faustina Caddesi, batı kenarı boyunca ise Bolueuterion Caddesi uzanmaktadır (Ersoy, 2015). Osmanlı Dönemi inşa çalışmaları ve yapılan su kuyuları sebebiyle Mozaikli Yapı oldukça zarar görmüştür. M.S. 178 depreminden sonra bu yapının inşa edildiği düşünülmektedir. Ancak taban mozaiklerinden elde edilen bilgiler neticesinde, M.S. 4. Yüzyılda detaylı bir onarım gördüğü belirlenmiştir.

Fotoğraf 14: Mozaikli Yapı

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

İzmir şehri M.S. 178'de büyük bir deprem yaşamıştır ve Agora'da İzmir şehri gibi büyük zarar görmüştür. Depremin uğrattığı zarar çok büyüktür ve imparatorluğun desteği gerekmektedir. Bu dönem içerisinde roma imparatoru olan Marcus Aurelius'un (İ.S 161-180 yılları) emri ile İzmir şehri ve kentin agorası yeni baştan kurulmuştur (Ersoy, 2015).

Günümüze ulaşan Smyrna Agorası Roma dönemi ve sonrasındaki Türk dönemine aittir. Agora son olarak bugün görülen halini almış ve en geç M.S. 7. yüzyıla kadar genel karakterini korumuştur (Frasca, Ersoy, Aydemir, 2016).

2. BÖLÜM

GRAFİTO

2. BÖLÜM

GRAFİTO

2.1. Grafito Nedir?

İnsanoğlunun ilk iletişim aracı duvarlar olmuştur. Avcı-toplayıcı dönemde yaşayan insanlar, avlamak istedikleri hayvanları veya o döneme ait önemli olayları duvara resmetmişlerdir. Son yıllarda İspanya'da ve Fransa'nın güneybatısında, duvarlarına hayvan resimleri çizili birçok mağara bulundu. Bu resimlerde bizon, geyik gibi hayvanların tüm özellikleri büyük bir ustalıkla belirtilmiş (İpşiroğlu, İpşiroğlu, 2012). Bu resimleri ışıktan uzak, güveni mağaralarda yapan insanoğlu, bunu dini bir ayine dönüştürmüştür. Duvara resmettikleri hayvanlardan korkuyor, mağaralara sığınıyorlardı. Bu sebeple mağaralar onlar için kutsiyet kazanmıştı. Bu resimlerin yapılma amacının, tasvir yoluyla düşmanı avlamak, onu yok etmek olduğu düşünülmektedir. Antik Yunan, Roma ve Antik Mısır gibi köklü medeniyetlerde de duvarlar iz bırakmak ve iletişim kurmak amacıyla kullanılmıştır.

Fotoğraf 15: Chauvet Mağarası'nda bulunan hayvan betimlemeleri (Fransa)

Kaynakça: https://arkeofili.com/chauvet-magarasi-sanilandan-10-000-yil-daha-eski-olabilir/#google_vignette

Arkeolojik bir terim olan ''Grafito'' kelimesi, Yunanca yazmak, çizmek ve karalamak anlamlarına gelen *graphein* teriminden ve İtalyanca *graffiato* (çizmek, karalamak) kelimesinden türemiştir. Bilinen ilk grafiti Antik Yunan'da bugünkü Türkiye'de Efes antik kalıntılarındaki fahişelik ilanıdır. Roma İmparatorluğuna bağlı Pompei kentindeki buluntularda da duvara kazınmış benzer ilanlara rastlanmıştır (Satıcı, 2009). Bu çalışmalar kazıma ve boyama olarak ikiye ayrılmaktadır. Sivri uçlu aletler ile duvar veya alçı yüzeyi kazınarak, ya da kömür-demir karışımı bir boya ile boyayarak yapılan bu çalışmalar gündelik hayata dair bilgiler taşır. Smyrna Agorası, Pompeii, Delos gibi Antik Yunan şehirleri, bulunduğumuz coğrafyaya yakın Grafito merkezleridir. Günümüzde Grafiti olarak bilinen sanat, Grafito kelimesinden türemiştir. Grafito tekil, Grafiti ise 2 veya daha fazla Grafito'yu anlatmakta kullanılmış ve buradan Grafiti olarak günümüze evrimleşmiştir.

Fotoğraf 16: Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitosu

Kaynakça: (Bagnall ve diğerleri, 2016)

2.2. İzmir (Smyrna) Agorası'nda Bulunan Grafitolar

İzmir (Smyrna) Agorası'nda bulunan Grafitolar, Bazilika'nın bodrumunda bulunan 1. ve 2. galerilerde tespit edilmiştir. Galerilerin bölme duvarlarında ve taşıyıcı kolonlarındaki sıvalarda bulunan Grafitolar, Avrupa'da bulunan Antik Yunanca bakımından en zengin Grafito koleksiyonunu oluşturmaktadır. M.S. 2. Yüzyıl ile 4. Yüzyıl arasında yapılan Grafitolar yaklaşık 1500 adettir. Grafitolardan kısıtlı bir bölüm günümüzde okunaklıdır. Zaman içerisinde oluşan tahribat, sıvaların dökülmesi ve yanlış temizleme işlemleri neticesinde Grafitoların bir kısmı okunaklığını yitirmiştir. Grafitoları oluşturan insanlar sanatsal gaye gütmeden, gündelik olayları ve gördüklerini duvarlara aktarmışlardır. Bu sebepten ötürü Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitolar, Smyrna halkının gündelik yaşamı hakkında kanıt niteliğindedir.

Fotoğraf 13: Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitosu örneği

Kaynakça: Smyrna Kazı Arşivi

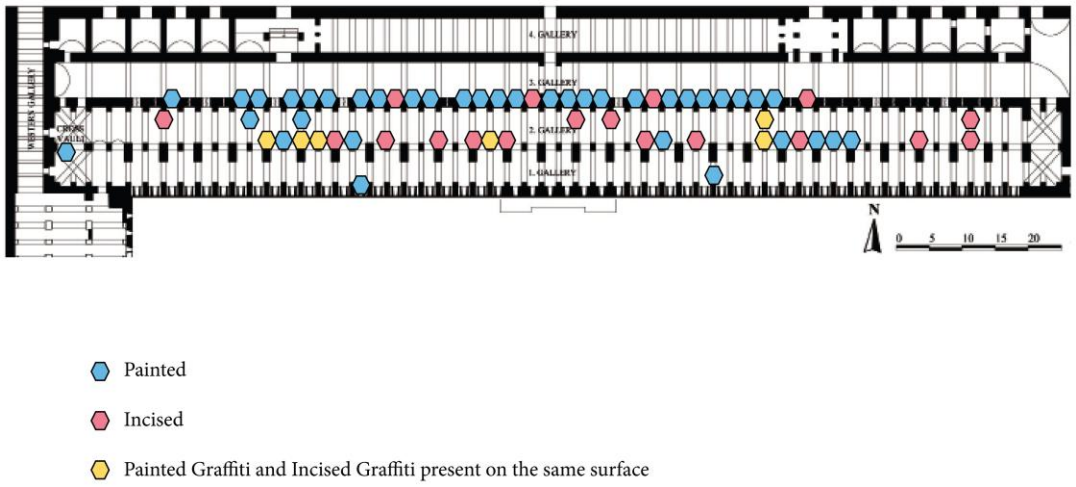
2.3. Grafitoların Genel Özellikleri

Duvar yazıları ve resimler meşe kömürü ya da kömür- demir karışımı bir boya, *dipinti*, ile ya da sivri uçlu nesnelerle kazınarak yapılmışlardır. Dipintilerde, en fazla siyah renk kullanılmış olmakla beraber, kırmızı ve kahverengi boyalara da rastlanmaktadır (Ersoy, 2015). Dipinti, krem renkli bir sıva katmanı üzerine doğrudan uygulanmış olup, fırça veya kalem kullanılarak farklı kalınlık ve incelikte çizgiler oluşturulmuştur: bazıları kasıtlı olarak geniş ve kalınken, diğerleri oldukça ince ve hassas bir şekilde çizilmiştir. Siyah renk, kömürden veya yakılmış yağ, reçine veya hayvansal yağın isinden elde edilirken, kırmızı vurgular muhtemelen bir bağlayıcı ile karıştırılmış ezilmiş tuğla tozundan yapılmıştır (Bagnall, vd, 2016). Grafitoların bulunduğu kemerlerde 2 kat sıva tespit edilmiştir. Her katta Grafito olduğu bilinmektedir. Bu sebepten ötürü kaç bin adet Grafito bulunduğu tam olarak tespit edilememiştir. Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitoların bir diğer önemli özelliği ise, Grafitoların arasındaki orandır. Pompeii'de bulunan Grafioların metinsel-resimsel oranı 1:4 olarak hesaplanmıştır. Smyrna Agorası'nda ise oran 1:1'dir.

Grafitilerin dilini derinlemesine değerlendirmeye yönelik iki büyük engel bulunmaktadır. Birincisi, metinlerin çoğunun çok kısa olmasıdır; ikincisi ise henüz tam olarak anlaşılmamış olan büyük miktarda materyaldir. İkinci sorun daha ciddi bir problem teşkil etmektedir, çünkü bazı ifadelerin anlaşılmaması, tanıdık olmayan Yunanca kelime biçimlerinden kaynaklanabilir. Ancak, okuyabildiğimiz kadarıyla, kullanılan dilin büyük ölçüde İmparatorluk Dönemi'nin standart Koine Yunancası olduğu söylenebilir (Bagnall, vd, 2016). Grafitolar duvarlara duygusal olarak işlenmiştir. Kimi zaman bir aşk hikayesi, kimi zaman öfke, kimi zaman ise rekabet duygusu ile oluşturulan Grafitolar, halkın konuşamadıklarını dile getirdikleri bir iletişim aracına dönüşmüştür. İzmir'deki (Smyrna) Bazilika'nın bodrum katı açıkça kamusal bir alandı, çünkü kuzeyde dükkânların sıralandığı koridor aracılığıyla kolayca erişilebilirdi. Halk, günlük kullanıma yönelik suyun yanı sıra şifa kaynağı olduğuna inanılan bir pınara ulaşmak için buradan geçebiliyordu. Grafitilerin bulunduğu neflerde ne kadar ışık olduğu belirsizdi ve aydınlatmanın büyük ölçüde yapay olması muhtemeldi. Bu bağlamda "kamusal" her zaman "göz önünde" anlamına gelmeyebilir ve iletişim ile kişisel ifade arasındaki farkı

belirlemek bazen imkânsız veya yanıltıcı olabilir. Yine de bazı grafitiler, belirli bir okuyucuya hitap edecek şekilde yazılmış gibi görünmektedir (Bagnall, vd, 2016).

Smyrna'daki kriptoportikusta boyanmış dipintiler ağırlıklı olarak ikinci galerinin arka duvarında bulunuyordu. Bu duvarda kazınmış grafitilere rastlanmaz; kazınmış grafitiler birinci galeri ile ikinci galeri arasındaki sütunlarda yoğunlaşmıştır. İkinci galerinin kuzey duvarında görülebilen on grafiti bile ya doğuya ya da güney yüze kazınmıştır; hiçbiri bir koyun arka duvarına işlenmemiştir (Bagnall, vd, 2016).

Fotoğraf 18: Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitoların boyanmış-kazınmış konumu

Mavi: Boyama tekniği

Pembe: Kazıma Tekniği

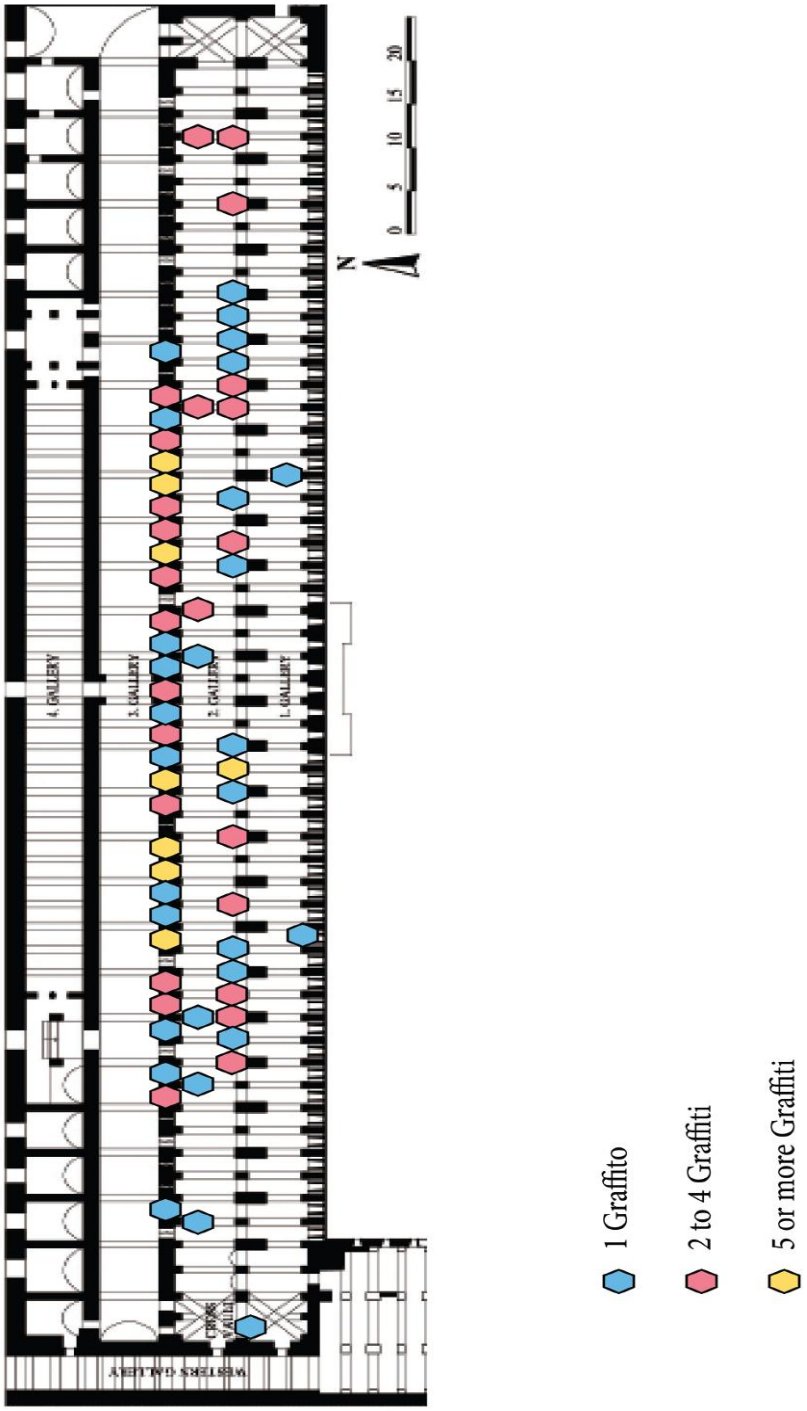
Sarı: Boyama ve kazıma tekniği

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Fotoğraf 19: Smyrna Agorası bodrum katında bulunan Grafitolar

Kaynakça: http://antiksmyrna.com/images/865.jpg

Fotoğraf 20: Smyrna Agorası Bazilikası'nda bulunan Grafitoların konumu

Mavi: 1 adet Grafito

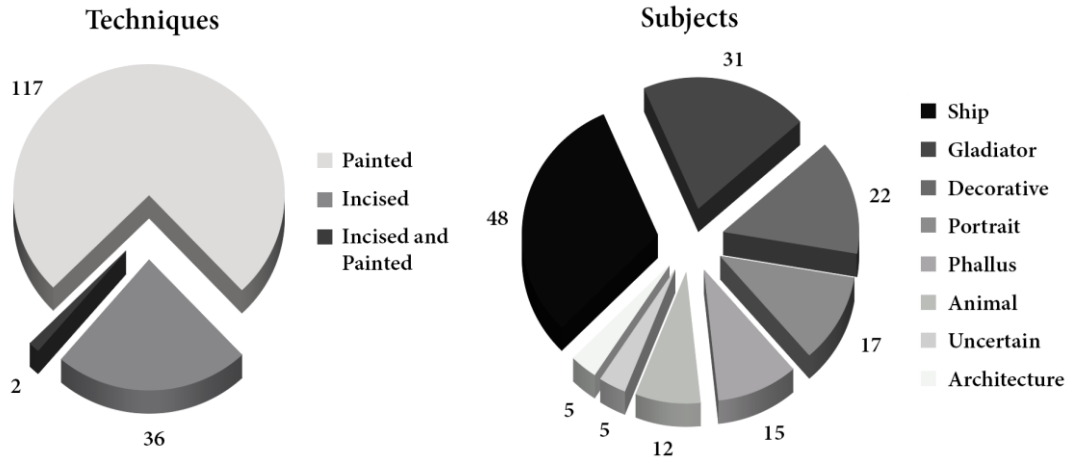
Pembe: 2-4 arası Grafito

Sarı: 5 ve daha fazla Grafito'yu belirtmektedir.

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

2.3.1. Grafito Çeşitleri

Grafitolara genel olarak bakıldığında, boyama tekniği ile en çok ticaret ve savaş gemileri, erkek cinsel organ tasvirleri ve gladyatör Grafitoları gelmektedir. Bunlar haricinde ise kazıma tekniği ile mimari çizimler, hayvan tasvirleri ve tekerlemeler bulunmuştur. Kelime oyunları, tekerlemeler ve Antik dönemde kullanılan şifreleme yöntemi (isopsephism) ile yapılan çalışmalar, Grafitoların en ilginç olanlarındandır. Aşağıda bulunan fotoğraflarda bunların oranlarını ve hangi teknik ile yapıldığını görebilmekteyiz.

a b

Fotoğraf 21: Grafitoların teknikleri (a) ve Grafitoların içeriği (b)

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

2.3.1.1. Gemi Grafitoları

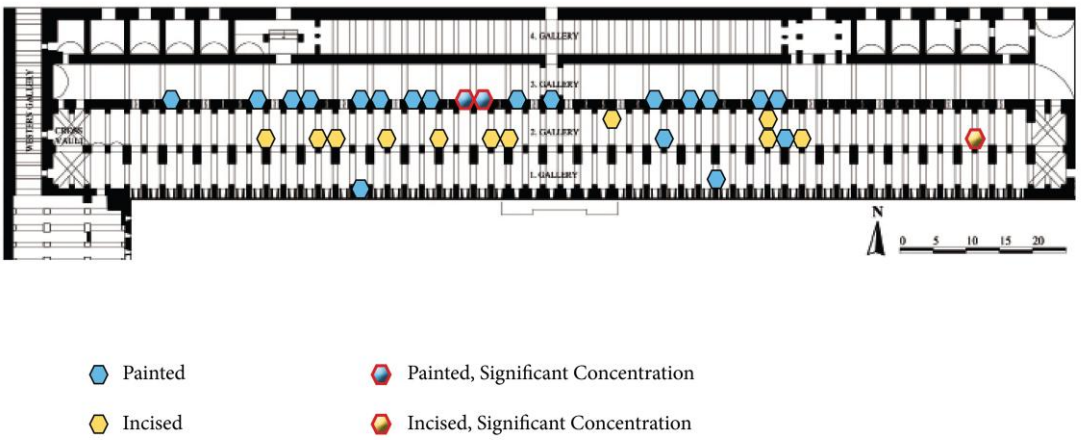
Resimler arasında ilk sırada, boya ile çok detaylı olarak büyük boyutta yapılmış ticari ve savaş gemileri yer alır. Bunlardan birinde tek direkli bir ticaret gemisi tasvir edilmiştir. Pruva (geminin baş kısmı) direğinden yoksun olması, pruva ile pupa arasındaki omurga çizgisi ve kare şeklindeki yelkeniyle karakteristik bir ticaret gemisi görünümü çizen geminin direğinin üst kısmında son derece belirgin yatay bir çizgi görülmektedir. Kare şeklinde yelkeninin sağa doğru şişmiş görüntüsüyle sancak istikametinde yol alıyor gibidir. Bilinen en eski yelkenlerden olan kare şeklindeki yelkenler sadece rüzgarı arkadan aldığı zaman yol alabiliyorlardı ve istenilen yöne gidilmesi büyük çaba gerektiriyordu. Uzaktan bakıldığında bir balık kafasını andıran, teknenin ön kısmı üzerine işlenmiş göz motifi dikkat çekicidir. Geminin kıç tarafında gemiye yön veren iki dümenin, iskele ve sancağa yerleştirildiği güçlükle de olsa gözlemlenmektedir (Ersoy, 2015).

Fotoğraf 22: D.5.1. numaralı gemi Grafitosu

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Gemi Grafitoları Smyrna Agorası'nda bulunan en çeşitli Grafitoların başında gelmektedir. Bu Grafitolar boya ile yapılmış olup, gemiler hakkında herhangi bir yazılı Grafito bulunmamaktadır. Antik gemileri tasvir eden birçok dipintideki detay seviyesi (özellikle D.5.1, D.6.1 ve D28.1 en başarılı olanlar arasındadır), sanatçının belirli teknik bilgilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bilgi, her zaman sanatsal ustalıkla desteklenmese de belirli ve ayırt edici denizcilik unsurlarına gösterilen özenle kendini ifade etmektedir (Bagnall, vd, 2016).

Fotoğraf 23: Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitolarının konumu

Mavi: Boyama tekniği

Sarı: Kazıma tekniği

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Fotoğraf 24: D.6.1. numaralı Gemi Grafitosu

Kaynakça: Bagnall ve diğerleri, 2016

Fotoğraf 25: D28.1 numaralı gemi Grafitosu

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

2.3.1.2. Gladyatör Grafitoları

Gladyatör Grafitoları Smyrna Agorası'nda önemli yer tutmaktadır. Gemi Grafitolarından sonra, boyama yöntemiyle en fazla yapılan Grafitolar gladyatörlere aittir. Gladyatör gösterileri, Roma Dönemi'nde önemli bir yer kaplamaktadır. Birçok imparatorun bu sayede halkın sevgisini kazanmaya çalıştığı bilinmektedir. Gladyatör gösterilerinin Agora'da bulunan tiyatroda yapıldığı düşünülmektedir. Günümüzde tiyatro bölümünün kazıları hala devam etmektedir. Smyrna'daki Roma İmparatorluk döneminin bu en popüler gösterisinin, seyircileri ne kadar etkilediğini gösteren bu tasvirlerden bazılarının üzerinde, gladyatörün ismi de (örneğin Euprepes) yazılmıştır (Frasca, Ersoy ve Aydemir, 2016).

Fotoğraf 26: D28.2. numaralı gladyatör Grafitosu

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Fotoğraf 27: T28.3. numaralı Grafito, (Euprepes)

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Gladyatörler, dövüş sahneleri ve venationes (vahşi hayvan avları) içeren 31 görüntü, öncelikle dipintiler olarak yapılmıştır, yalnızca iki tanesi kazınmış grafitidir. Dipintiler, neredeyse tamamen koyların arka duvarlarına yerleştirilmiş olup, özellikle Bay 28 ve Bay 29'da yoğunlaşmıştır. Michael Grant, Hazel Dodge ve Marcus Junkelmann'ın çalışmaları temel alınarak, şu gladyatör sınıflarını tanımladım: on sekiz provocatores, iki secutores, iki thraeces, iki equites, bir murmillo, bir retiarius, bir hoplomachus, bir arbelas ve üç venatio sahnesi (Bagnall, vd, 2016). Provocatores grubu, diğer gladyatör gruplarına göre daha elit bir sınıftır. Bu, şehirdeki mezar kabartmalarından anlaşılmaktadır. Smyrna Agorası'ndaki gladyatör Grafitoları, diğer antik kentlerdekilerden farklıdır. Buradaki Grafitolarda gladyatörlere ait rütbe, silah, isim

gibi bilgilere ulaşılamamaktadır. Grafitolarda zamanla meydana gelen solma ve sıva yüzeyindeki dökülme gibi fiziksel değişimler göz önünde bulundurulduğunda, kesin bir sonuca varılamamaktadır. Gladyatör kültünün bu bağlamdaki önemini göz önüne aldığımızda, çeşitli gladyatör grupları (familiae gladiatoriae) tarafından ücretli olarak tutulan sanatçıların, yakındaki tapınakta kutlanan büyük zaferler sırasında kriptoportikusun duvarlarını işaretlemiş olması mümkün görünmektedir. Bu hipotez mantıklı bir çerçeveye oturmaktadır: Gladyatör oyunları sıklıkla şehircilik veya dini görevler doğrultusunda gerçekleştirilse de gladyatör birliklerinin satılması, kiralanması ve transfer edilmesi, lanisti (gladyatör okulu yöneticileri), ἀρχιερεῖς (baş rahipler) ve procuratores ad familiam gladiatoriam için büyük finansal gelirler yaratıyordu. Dolayısıyla, gladyatör dövüşlerine dayanan hem özel hem de kamu spekülatörleri için son derece kazançlı bir ticaretin sürekliliği, profesyonel sanatçılara sipariş edilen dipintilerin kamusal alanda sergilenmesini haklı çıkarıyor ve bu sayede görünürlük kazanıp ekonomik canlılığı koruyordu (Bagnall, vd, 2016).

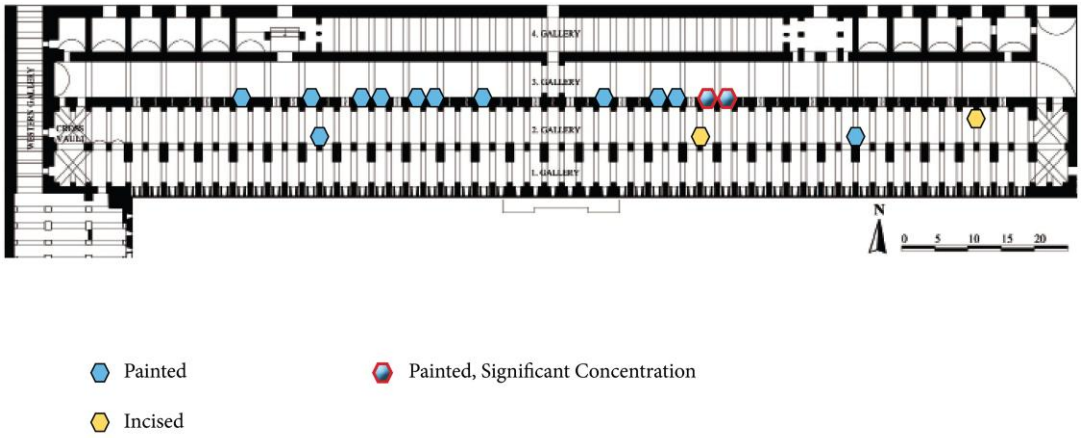

Fotoğraf 28: D28.3. numaralı gladyatör Grafitosu

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

İki gladyatör arasındaki bir dövüş sahnesinin tasvir edildiği bu Grafito'da, anatomik detaylar orantılara dikkat edilerek işlenmiştir, bu nedenle genel kompozisyon kesinlikle usta bir el tarafından çizilmiştir. Sağdaki gladyatör neredeyse tamamen korunmuşken, soldaki figürden yalnızca uzatılmış bir bacak ve solunda bir kalkan görünmektedir. Geri kalan kısmı neredeyse tamamen silinmiştir. Sağdaki gladyatörün zırhı, sahnenin iki *provocator* arasındaki bir dövüşü gösterdiğini düşündürmektedir. İkonografi, bu türün diğer imparatorluk dönemine ait tasvirleriyle tutarlıdır. Vizörlü miğferin ne tepesi ne de kenarı vardır ve çok uzun, yuvarlak bir boyun koruyucusuyla boyun, omuzlar ve sırtın üzerinden aşağıya doğru gelmektedir. Sağ bacağı ileride, ileri doğru hamle yaparken tasvir edilen adam, *subligaculum* ve *balteus* giymektedir. Sol bacağındaki yarım boy *greave* de detaylı şekilde çizilmiştir. Tipik dairesel çıkıntılı bir *boss* ile süslenmiş kıvrımlı dikdörtgen kalkanı, vücudunun büyük kısmını kaplamaktadır.

Beline, sırtına doğru bağlanmış düz bıçaklı kısa bir kılıç bulunmaktadır. İkinci gladyatörün bacak duruşu, sanatçının düellonun zirve anını yakaladığını göstermektedir (Bagnall, vd, 2016).

Fotoğraf 29: Smyrna Agorası'nda bulunan gladyatör Grafitolarının konumu

Mavi: Boyama tekniği

Sarı: Kazıma Tekniği

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

2.3.1.3. Kentler ile ilgili Grafitolar

Smyrna Agorası'nda imparatorluk dönemi, şehirler arasında rekabet ortamı yaratmıştır. Roma İmparatorluğun Asia eyaletinin başşehri olan Ephesos'un yanında Smyrna'nın ikinci derecede kalmaya itilmesi iki kent arasında bir rekabetin doğmasına neden olmuştur (Frasca, Ersoy ve Aydemir, 2016). Kentler arasında dostluk antlaşmaları yapılmış olsa da rekabet sonlanmamış ve imparatorluk dönemince sürmüştür. Bu referanslar arasında en dikkat çekici olanı T9.1'dir. Burada büyük harflerle (11 cm yüksekliğinde) Ἀσίας πρώτοις ("Asya'nın birincilerine!") yazılmıştır. Bu ifadenin içine

daha küçük harflerle Ἐφεσίοις ("Efeslilere!") eklenmiştir. Küçük harflerle yapılan ekleme, ikinci bir el tarafından yazılmış gibi görünüyor ve Smyrna'nın övünmesini Efes'in gururunu desteklemek için yönlendirmeye çalışmaktadır (Bagnall, vd, 2016).

Fotoğraf 30: T9.1 numaralı Asya'nın Birincilerine yazan Grafito. Daha sonra içerisine küçük harfler ile Efeslilere yazılmıştır.

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Kentlerin atışması yalnızca Efes ve Smyrna ile sınırlı olmamıştır. Hatta başka iki grafitoda, bu rekabete Sardeis ve Tralleislilerin (Aydın) (Resim I-35) de dahil olduğu görülmektedir (Ersoy, 2015).

Fotoğraf 31: T13.1 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Burada Sardisliler kendilerini birinci ilan etmekte ve bu statüyü imparatorlara borçlu olduklarını belirtmektedirler (Bagnall, vd, 2016). Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğu zaman, Smyrna'ya diğer şehirlerdeki insanların zaman zaman uğradığı ve toplum arasında şehirlerin üstünlüğü hakkında görüş ayrılıkları olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 32: TP105.1 numaralı, Asya eyaletinin ilk kentinin Tralles olduğunu anlatan Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Ek olarak, bir başka şehir TP105.1'de ön plana çıkmaktadır. İlk dört satır şu şekildedir: "Selam sana, Tralleis, Anadolu'nun birincisi!" (Bagnall, vd, 2016).

2.3.1.4. Manevi Grafitolar

Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitolardan en ilginç olanlarından biri de gözler ile ilgili Grafitolardır. Birçok Grafitoda gözler ile ilgili çalışmalara rastlanmaktadır. Bu Grafitolar hem kazıma hem de boyama tekniği ile duvarlara yapılmışlardır. Bir yazıtta

basit bir şekilde “göz(üm)’’ için ifadesi ile karşılaşılırken, bir başka yazıtta Hygenios diyor ki: “O benim gözlerimi çabucak iyileştirdi”. Bu graffitolar içinde en iyi korunmuş durumda olan ise şu şekildedir: “Lakabı Loukos olan Kharis, gözleri için dua ederek kandilleri adadı” (Res. 7, 11) (Frasca, Ersoy ve Aydemir, 2016).

Fotoğraf 33: T16.1 numaralı, gözler ile ilgili en iyi korunmuş metine sahip Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Fotoğraf 34: T16.1 numaralı Grafito detayı

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Fotoğraf 35: T15.4 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

T15.4, etrafında başka bir metin olmadan, datif halde görünen “göz” kelimesi (tekil halde) (Bagnall, vd, 2016).

Fotoğraf 36: T27.1 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Bu Grafito'da "Gözlerim tanrılar tarafından şifa bulduğu için Baite'ye şükrediyorum" yazmaktadır. T27.1'de gözlerin iyileşmesiyle bağlantılı olarak şükran sunulan Baite'nin kim veya ne olduğu konusunda bazı belirsizlikler bulunmaktadır.

Kelime “βαίτη” olarak bilinir ve Supplement to LSJ’de ilk anlamı olarak edebi kaynaklarla desteklenen “deriden yapılmış pelerin” verilmiştir. İkinci anlamı ise Sophocles (fr. 1031 Radt) tarafından kullanılan “deriden yapılmış çadır” olarak kaydedilmiştir. Bundan türeyen anlam, pazar yerinde bulunan “kapalı yapı”dır (Bagnall, vd, 2016). Smyrna Agorası’nda Baite’nin kullanımı daha farklı olup, şükran sunulabilecek manevi bir varlık olarak görülmektedir. İnsan genel olarak bir insana veya tanrıya teşekkür eder, bir binaya teşekkür edildiğine dair bir kanıta rastlanmamıştır. Bu sebepten ötürü Baite’nin bir yapı olduğu söylenememektedir.

T8.1’de yer alan başka bir graffiti, baite’nin “tanrılar tarafından sahip olunan” bir şey olarak anıldığını göstermektedir. Onesimos’un baite’yi kapatmaması veya kirletmemesi konusunda uyarıldığı belirtilmektedir (Bagnall, vd, 2016).

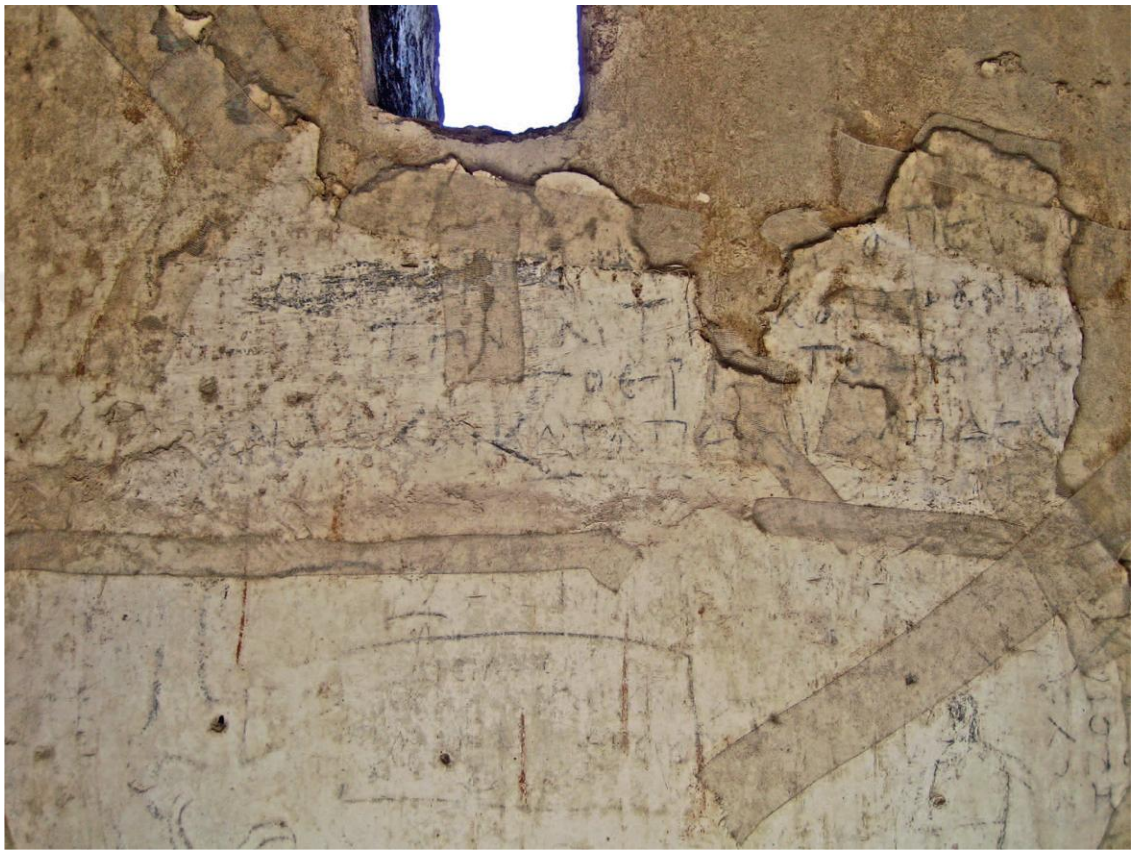

Fotoğraf 37: T8.1 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

T9.5’te baite’nin öncesinde ne olduğuna dair yazı tam olarak korunmamış olsa da ismin ardından çalışmanın (muhtemelen çeşmenin) yok edilmesine dair bir referans

vardır. Daha sonra tekrar içmeye atıfta bulunulmaktadır, ancak maalesef bu bölüm de iyi korunmamıştır (Bagnall, vd, 2016).

Fotoğraf 38: T9.5 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, Smyrna'daki Baite'nin bir kaynağa verilen isim olması en kuvvetli ihtimaldir. Ayrıca bu kaynağın tanrılaştırıldığı anlaşılmaktadır, fakat Grafitoların düzgün korunmamasından ötürü net bir şekilde sonuç alınamamaktadır.

2.3.1.5. İsosefizm

İsozefizm, Roma döneminin Yunan ve Yakın Doğu dünyasında yaygın bir fenomendir. Bu yöntemde, Yunanca harflerin sayısal değerleri hesaplanarak kelimeler arasında eşdeğerlikler oluşturulurdu (Bagnall, vd, 2016). Bu yöntem, antik dönemde kullanılan güçlü bir şifreleme yöntemidir. Yazar, toplumdan çekindiği için veya tek bir kişinin anlaması için bu şekilde Grafitolar yapmıştır. T5.1'deki bir örnek numarasını kaybetmişken, T12.7'deki kötü korunmuş bir örnekte numaranın 750–759 aralığında olabileceği görülmektedir. Daha iyi korunmuş örnekler T22.1'de 616, T24.2'de 731, T27.3'te 1308 numarasıyla bulunmaktadır.

Fotoğraf 39: T22.1. numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Bu Grafito'da "Ben, numarası 616 olan kadını seviyorum." yazmaktadır.

Fotoğraf 40: T24.2 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Bu Grafito'da "Ben, numarası 731 olan bir kadını seviyorum." Yazmaktadır.

Fotoğraf 41: T27.3 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Bu Grafito'da' "Ben, numarası 1.308 olan bir kadını seviyorum." yazmaktadır.

Range	Number of Names
1–100	79
101–200	162
201–300	149
301–400	111
401–500	136
501–600	158
601–700	145
701–800	127
801–900	96
901–1000	95
1001–1100	91
1101–1200	62
1201–1300	51
1301–1400	47
1401–1500	38
1501–1600	20
1601–1700	16
1701–1800	16
1801–1900	4
1901–2000	13
2001–2100	2
2101–2200	0
2201–2300	0
2301–2376	5

Fotoğraf 42: Grafitolarda numaraların kaç isime karşılık geldiğini gösteren tablo

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Bu isopsephism uygulamalarını kullanan antik toplumların bu olası belirsizliklerin ne kadar farkında olduklarını kesin olarak bilmiyoruz. Ancak, isim dizinlerinin yokluğunda, kaç ismin aynı değere sahip olduğunu sistematik bir şekilde bilmenin mümkün olmadığından emin olabiliriz. Elbette, tarih boyunca kullanımda olan birçok isim günümüze ulaşmamış ya da belgelenmemiş olabilir. Ancak bunun karşısında şu gerçekler de bulunmaktadır: Bazı isimler yalnızca Küçük Asya'nın belirli bölgelerinde

bulunurken, bazı isimler oldukça nadirdir ve mevcut isimlerin büyük bir kısmı muhtemelen çoğu insan tarafından bilinmiyordu (Bagnall, vd, 2016). Grafitolardan elde edilen sayılar neticesinde şu verilere ulaşılmıştır:

616: Bu numara ile ilişkili üç isim tespit edilmiştir. Bunlar Φερία, Εὐπόλλα ve Μενυλλῖνα'dır. Bu üç isime de nadiren rastlanılmaktadır.

731: Bu değere sahip isimler arasında Anthousa (İyonya dahil çeşitli bölgelerde 7 örnek; Yunan dünyasının diğer bölgelerinde de iyi belgelenmiştir) ve şu isimler bulunmaktadır: Κυπάριον (bir kez Magnesia'da geçmekte olup LGPN'de başka yerde bulunmamaktadır), Φιλαίνιον (Ephesos'ta omikron olmadan bir kez; Mysia'daki Miletoupolis'te omikron ile bir kez geçmektedir; başka yerde görünmez, ancak erkek formu yaygındır) ve Τάτιον (Lydia ve Mysia'da yaygın olup İyonya'da da iyi belgelenmiştir). Anthousa ile Tation arasında kesin bir seçim yapmak mümkün görünmemektedir, ancak ilk isim şehirli Yunan kültürüne daha uygun olabilirken, Tation daha kırsal bir isim gibi görünmektedir (Bagnall, vd, 2016).

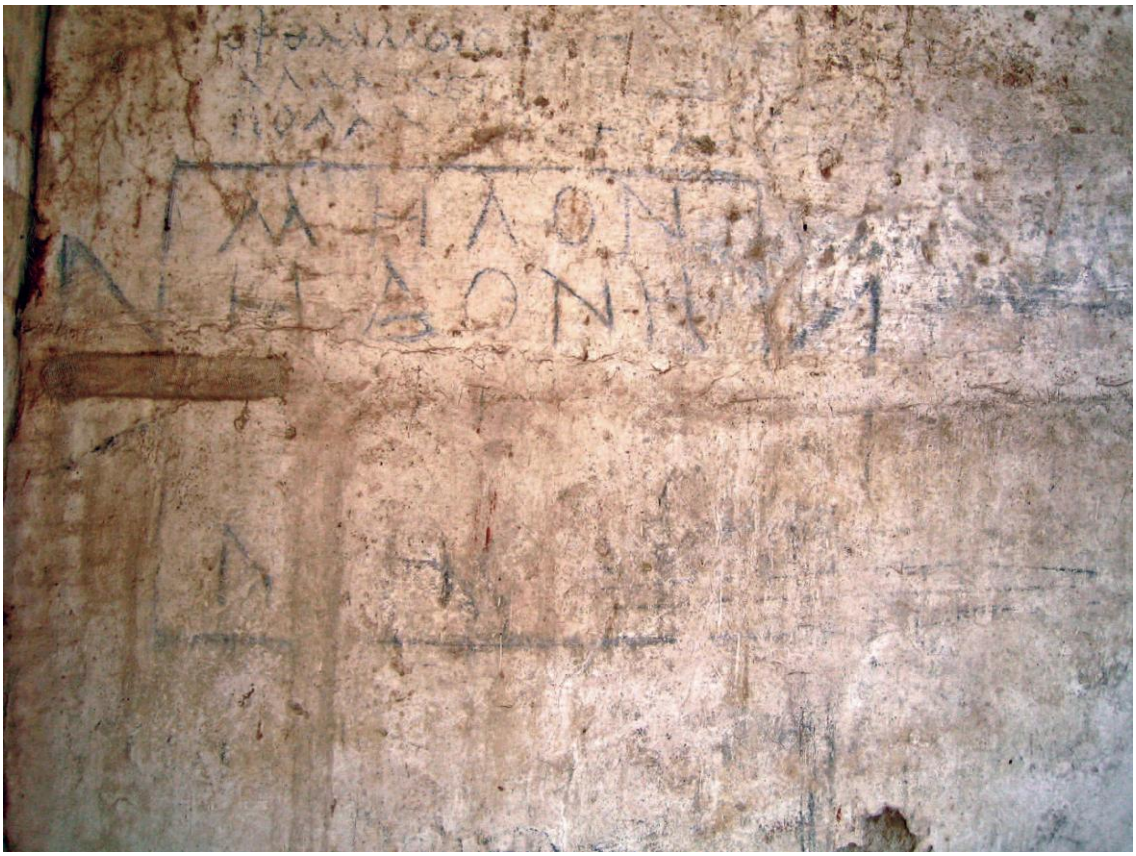
750: Bu numaranın karşılık geldiği tek isim Σεκοῦνδα'dır. İyonya ve Lydia bölgelerinde fazlasıyla karşımıza çıkmaktadır.

1308: Tyche, İyonya, Lydia ve Mysia'da sıkça geçen bir isim olup bir sütundan fazla referansa sahiptir. Diğer olası seçenek Χρύση olup, Bithynia ve Lydia'da yalnızca birer kez belgelenmiştir. Bu sayılar göz önüne alındığında, kastedilen ismin büyük ihtimalle Tyche olduğu düşünülebilir (Bagnall, vd, 2016).

2.3.1.6. Kelime Oyunları ve Bilmeceler

Kelime oyunları ve bilmeceler de Smyrna Agorası'nda bulunan ilginç Grafito örneklerindendir. Melon-Hedone-Logos-Onoma-Nesas (meyve-zevk-söz-isim-yüzmüş olan adam) sözcüklerinin alt alta yazılması ile oluşturulmuş kelime karesi farklı yerlere birkaç kez yazılmıştır (Ersoy, 2015). Daha iyi korunmuş olan T12.1 örneği, tabula ansata içinde yer almaktadır ve iki satırı tamamlanmış, son satır ise kısmen mevcuttur. Görünüşe

göre yazıcı üçüncü ve dördüncü satırlarda bir hata yapmış, belki bunları ters sırada yazmış, ardından hatayı silmiş ancak satırları yeniden yazmamıştır (Bagnal, vd, 2016).

Fotoğraf 43: T12.1 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

Bu Grafitonun dördüncü satırı okunamamaktadır. Zamanla oluşan tahribattan veya sıvanın zarar görmesinden ötürü yazının kaybolduğu düşünülmektedir. Kelime oyunları ile ilgili Grafitolara bir diğer örnek ise T9.6 numaralı Grafitodur. T12.1 numaralı Grafito'ya göre daha iyi korunmuştur.

Fotoğraf 44: T9.6 numaralı Grafito

Kaynakça: Bagnall, vd, 2016

En ünlü harf karelerinden biri, elbette Latince "rotas-opera-tenet-arepo-sator" dizilimidir; bu kare, daha sonraki dönemlerde "sator-arepo" olarak ters çevrilmiş haliyle daha iyi bilinmektedir. Ancak bu Smyrna harf karesi ne ters çevrilebilir kelimeler içerir ne de merkezi bir palindrom oluşturur. Bildiklerimize göre, Smyrna karesi bugüne kadar tanımlanabilir bir biçimde bulunmamıştır (Bagnall, vd, 2016). Smyrna Agorası'nda kelime oyunları sıklıkla duvarlara işlenmiştir. Ancak sıvaların dökülmesi, yazıların uçması gibi zaman içinde oluşan tahribatlardan ötürü hiçbiri tam olarak çözümlenememektedir.

3. BÖLÜM

UYGULAMALAR

3. BÖLÜM

UYGULAMALAR

"İzmir (Smyrna) Agorası'ndaki Grafitoların Araştırılması ve Seramik Yüzeylerde Uygulanması'' başlıklı tez çalışmasında yapılan tasarımlar ve uygulamalar Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitolardan yola çıkılarak yapılmıştır.

Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitolar, o dönemde duvarlara iki boyutlu olarak yapılmıştır. Bu tez kapsamında Grafitolar, iki boyutlu formlardan üç boyutlu formlar üzerine Grafiti tekniği ile uygulanmıştır. Grafiti tekniği ile uygulanmasının sebebi ise, Grafitilerin günümüzde daha yaygın olarak yapılıyor olmasıdır.

1960'ların ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan Grafiti, Hip-Hop kültürünün bir dalıdır. Özünde ego barındıran, amacı iz bırakmak olan bu sanat, Grafito'dan farklı olarak daha tipografik özellikler taşır. Sivri uçlu kazıma aletleri veya kömür-demir karışımı boyalar yerine, sprey boya, plastik badana boyası, akrilik boya gibi daha hızlı tüketilebilecek boyalar kullanılmaktadır. En basit şekilde duvarlara sprey boya ile harfler çizmek olarak tanımlanabilir. Özellikle etnik ve kültürel kökenli grupların yoğun olarak yaşadığı şehirlerde; mesaj verme amacı taşıyan, politik içeriği olan, mümkün olduğunca çok kişiye ulaşacak yerlerde herkesin görebileceği şekilde yazılan, paraflar, bireysel sloganlar veya cümlelerin formlar aracılığı ile yüzeylere aktarılmasıdır (Erdoğan, 2009).

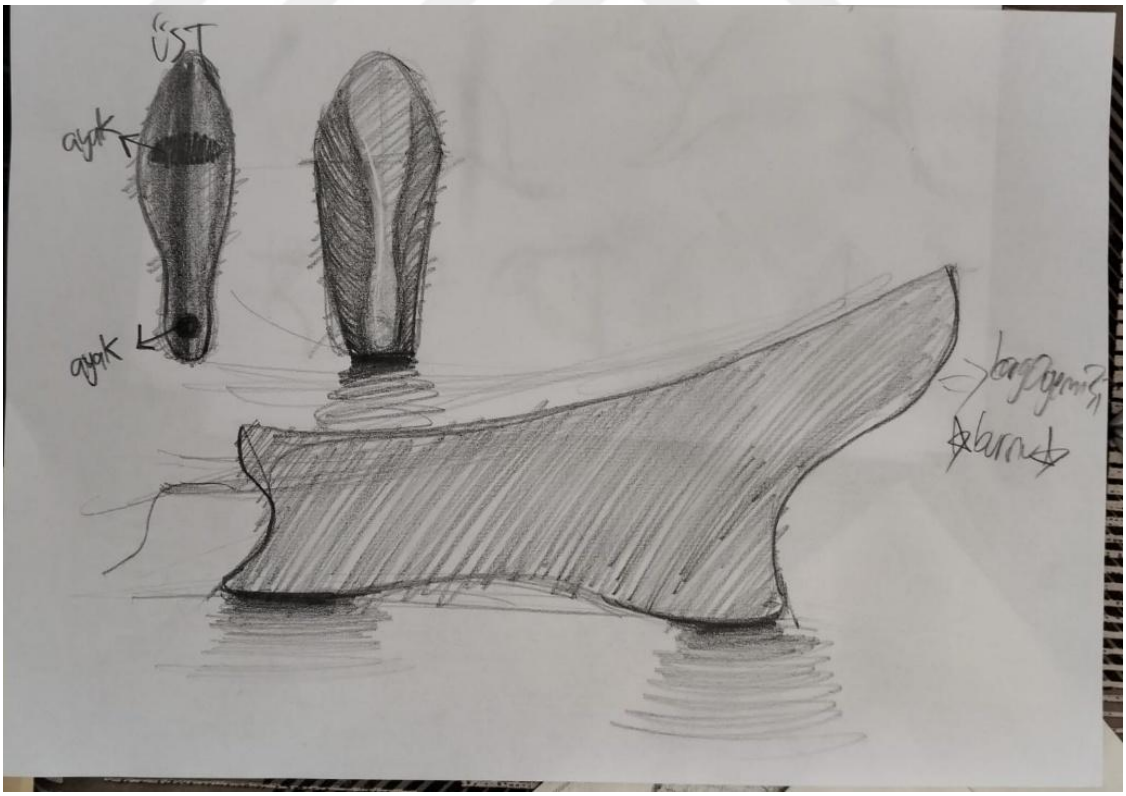
3.1. Uygulama Aşamaları

Proje kapsamında sınırlandırılan Grafito çeşidi deniz ticareti ile ilgili yapılan Grafitolar olmuştur. Yapılan araştırmalarda deniz ticareti ile ilgili herhangi bir yazılı metine ve Grafito'ya rastlanmamıştır. Araştırmalarda sadece duvarlara boyanmış gemi Grafitoları mevcuttur. Bu durumdan ötürü uygulananan seramik formlar, gemi Grafitolarından esinlenilerek tasarlanmıştır. Grafitolardaki gemi çizimleri, yelkenler,

günümüz gemi formlarına uyarlanarak şekillendirilmiştir. Bu doğrultuda tasarım çalışmaları yapılmış ve uygulamaya başlanmıştır. Uygulaması yapılacak olan seramik formların öncelikle tasarımları yapılmıştır. Seçilen tasarımlar serbest şekillendirme yöntemi ile yapılmıştır.

3.1.1. Tasarım 1

Bu seramik çalışma için yapılan tasarım aşamasında günümüz teknolojileri ile üretilen gemiler ve Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitolarından esinlenilmiştir. Tasarımın onaylanması sonrasında ise seramik malzeme ile uygulama yapılmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 45: Eskiz aşaması

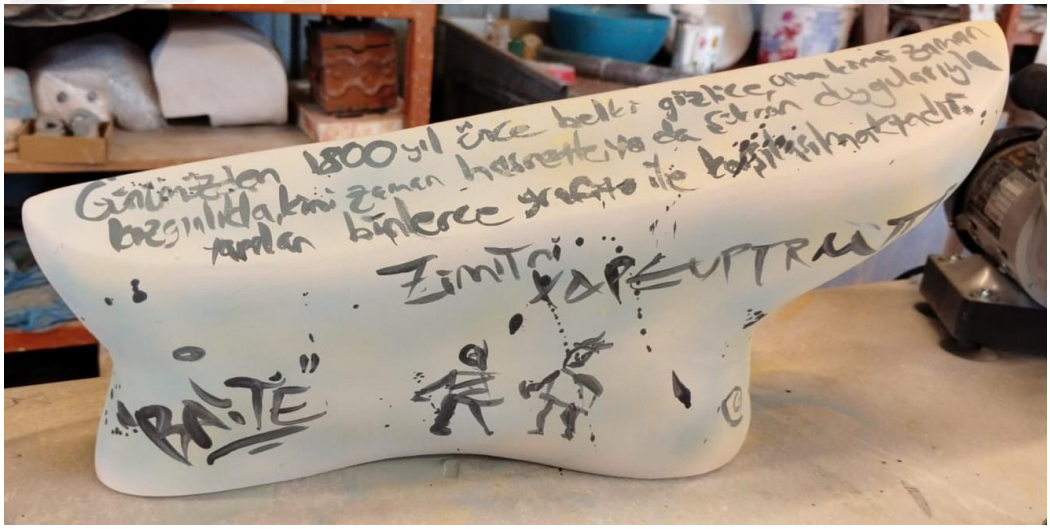

Fotoğraf 46: Uygulama aşaması

Uygulaması biten seramik çalışma kontrollü olarak kurutulmuştur. İlk pişirim dediğimiz bisküvi pişirimi 1000 °C'de yapılmıştır. Fırından çıktıktan sonra sır altı boyalar airbrush ve fırça ile seramik çalışma üzerine Grafiti olarak aktarılmıştır.

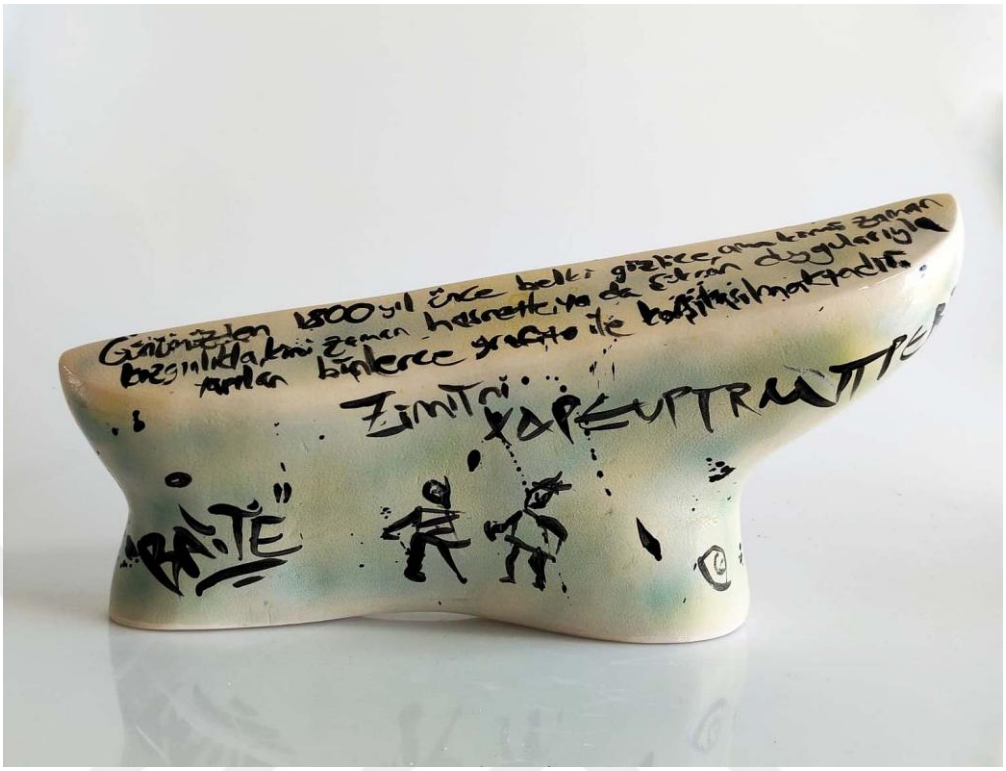

Fotoğraf 47: Form üzerine Grafiti uygulamaları

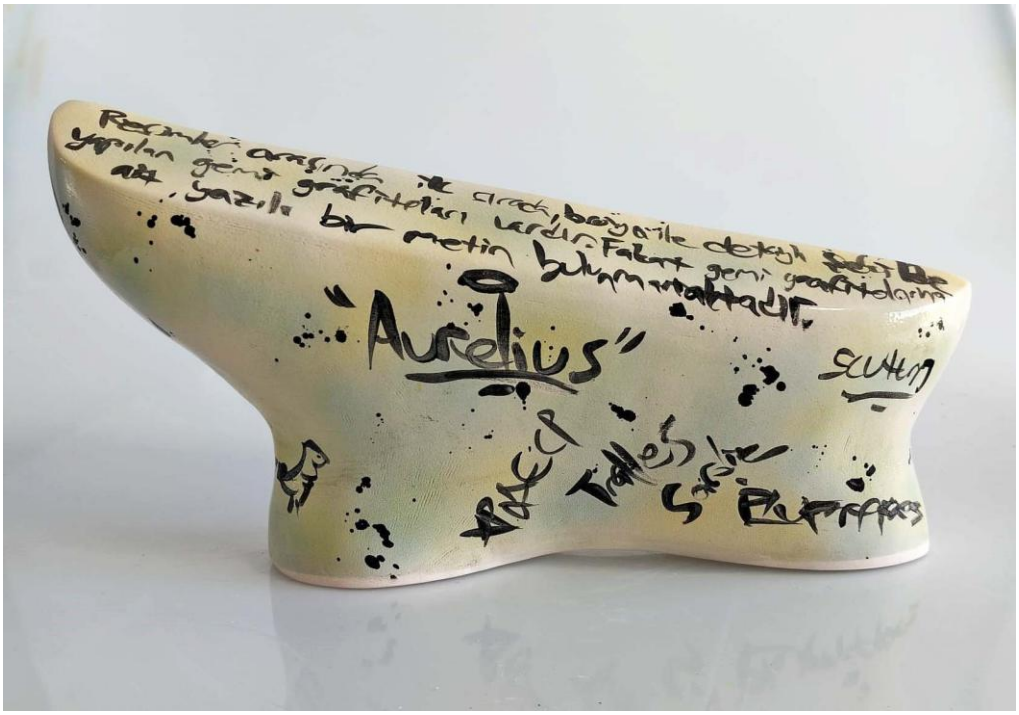

Fotoğraf 48: Form üzerine Grafiti uygulamaları

Grafiti uygulamaları yapıldıktan sonra, seramik form üzerine şeffaf-parlak sır pistole ile uygulanmış ve 1050 °C'de ikinci pişirime girmiştir.

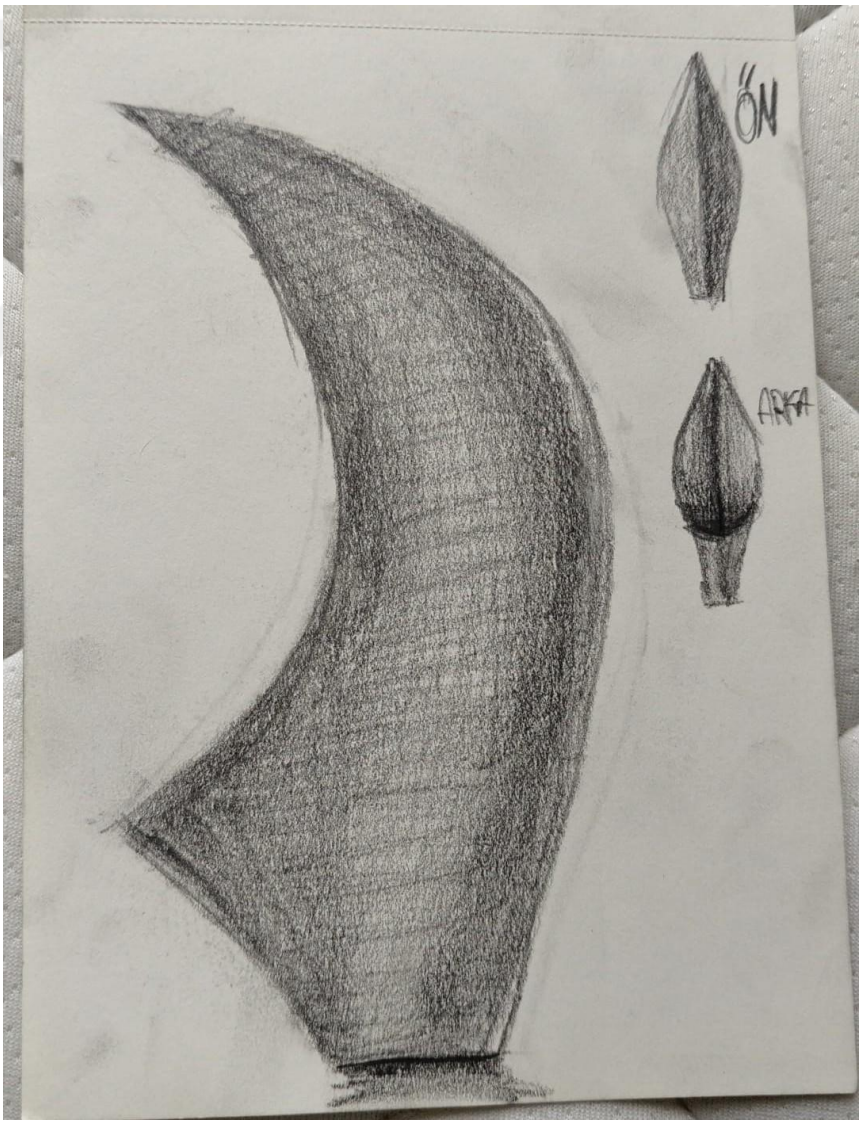
Fotoğraf 49: Sır pişirimi yapılmış çalışma

Fotoğraf 50: Sır pişirimi yapılmış çalışma

3.1.2. Tasarım 2

Bu seramik çalışma için yapılan tasarım aşamasında gemilerde bulunan yelken formlarından yola çıkılmıştır. Smyrna Agorası'nda bulunan gemi Grafitolarının bazılarında yelkenler de bulunmaktadır. Bu doğrultuda Grafitolarda bulunan yelkenler ve günümüzde bulunan gemi yelkenlerinden esinlenilmiştir. Tasarımın onaylanması sonrasında ise seramik malzeme ile uygulama yapılmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 51: Eskiz aşaması

Fotoğraf 52: Uygulama aşaması

Uygulaması biten seramik çalışma kontrollü olarak kurutulmuştur. İlk pişirim dediğimiz bisküvi pişirimi 1000 °C'de yapılmıştır. Fırından çıktıktan sonra sır altı boyalar airbrush ve fırça ile seramik çalışma üzerine Grafiti olarak aktarılmıştır.

Fotoğraf 53: Form üzerine Grafiti uygulamaları

Fotoğraf 54: Form üzerine Grafiti uygulamaları

Grafiti uygulamaları yapıldıktan sonra, seramik form üzerine şeffaf-parlak sır pistole ile uygulanmış ve 1050 °C'de ikinci pişirime girmiştir.

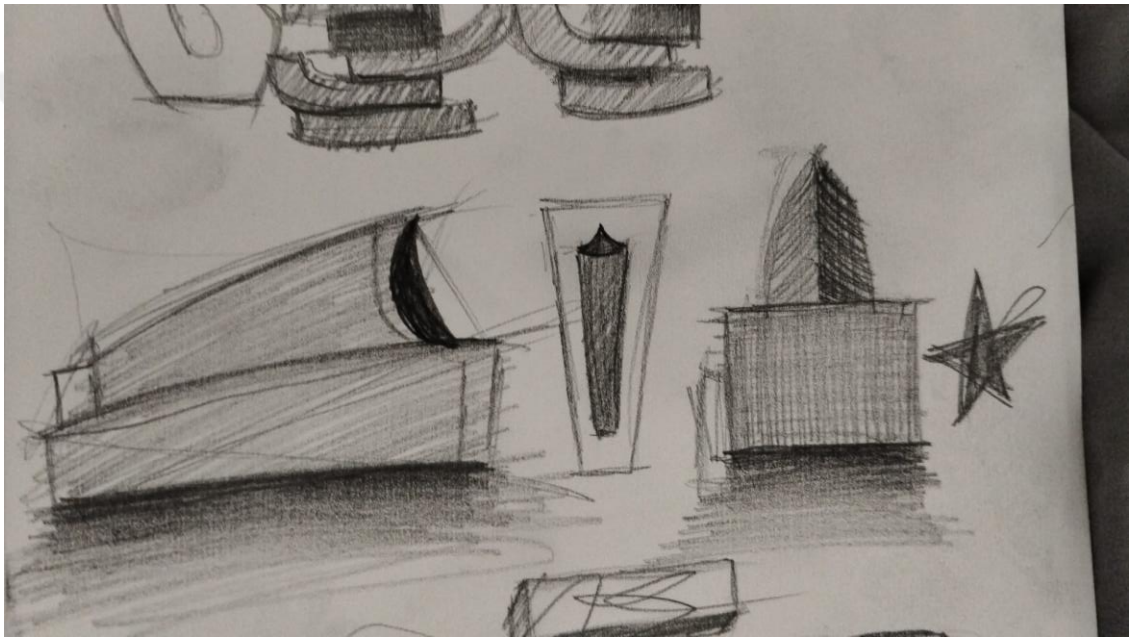
Fotoğraf 55: Sır pişirimi yapılmış çalışma

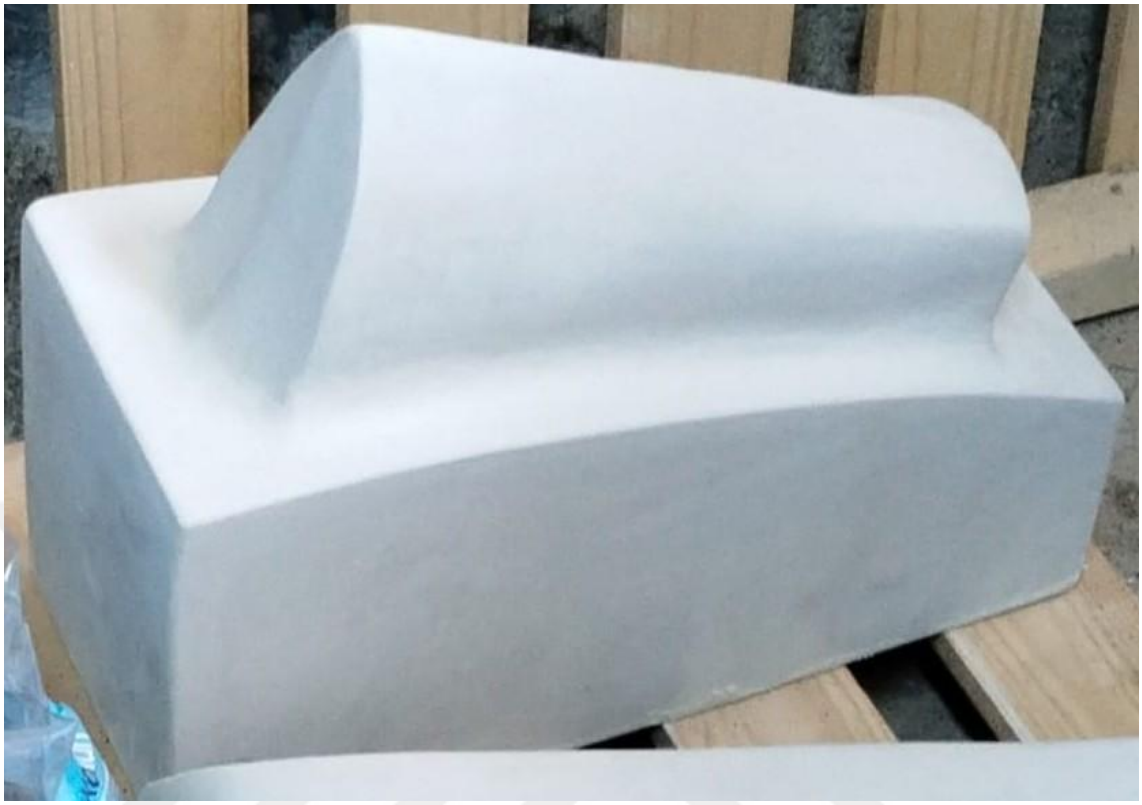
Fotoğraf 56: Sır pişirimi yapılmış çalışma

3.1.3. Tasarım 3

Bu seramik çalışma için yapılan tasarım aşamasında, gemi formlarından yola çıkılmıştır. Günümüz yük gemilerinin formlarından esinlenilerek daha kübik bir tasarım yapılması amaçlanmıştır. Tasarımın onaylanması sonrasında ise seramik malzeme ile uygulama yapılmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 57: Eskiz aşaması

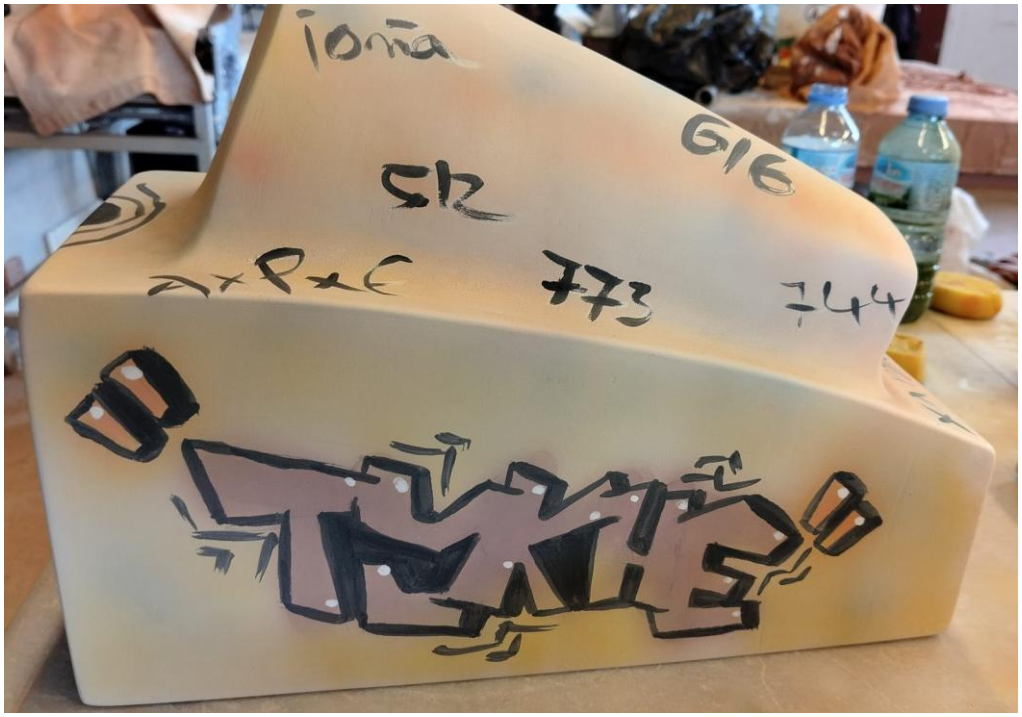

Fotoğraf 58: Uygulama aşaması

Uygulaması biten seramik çalışma kontrollü olarak kurutulmuştur. İlk pişirim dediğimiz bisküvi pişirimi 1000 °C'de yapılmıştır. Fırından çıktıktan sonra sır altı boyalar airbrush ve fırça ile seramik çalışma üzerine Grafiti olarak aktarılmıştır.

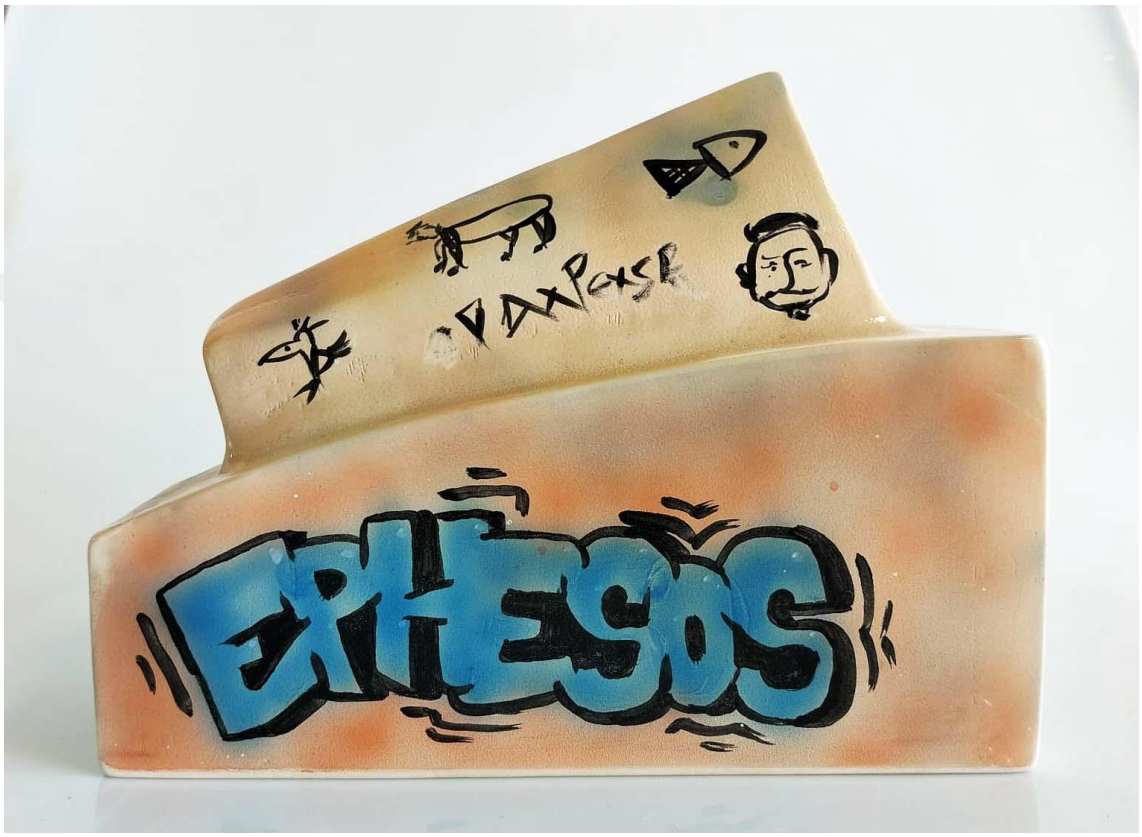

Fotoğraf 59: Form üzerine Grafiti uygulamaları

Fotoğraf 60: Form üzerine Grafiti uygulamaları

Grafiti uygulamaları yapıldıktan sonra, seramik form üzerine şeffaf-parlak sır pistole ile uygulanmış ve 1050 °C'de ikinci pişirime girmiştir.

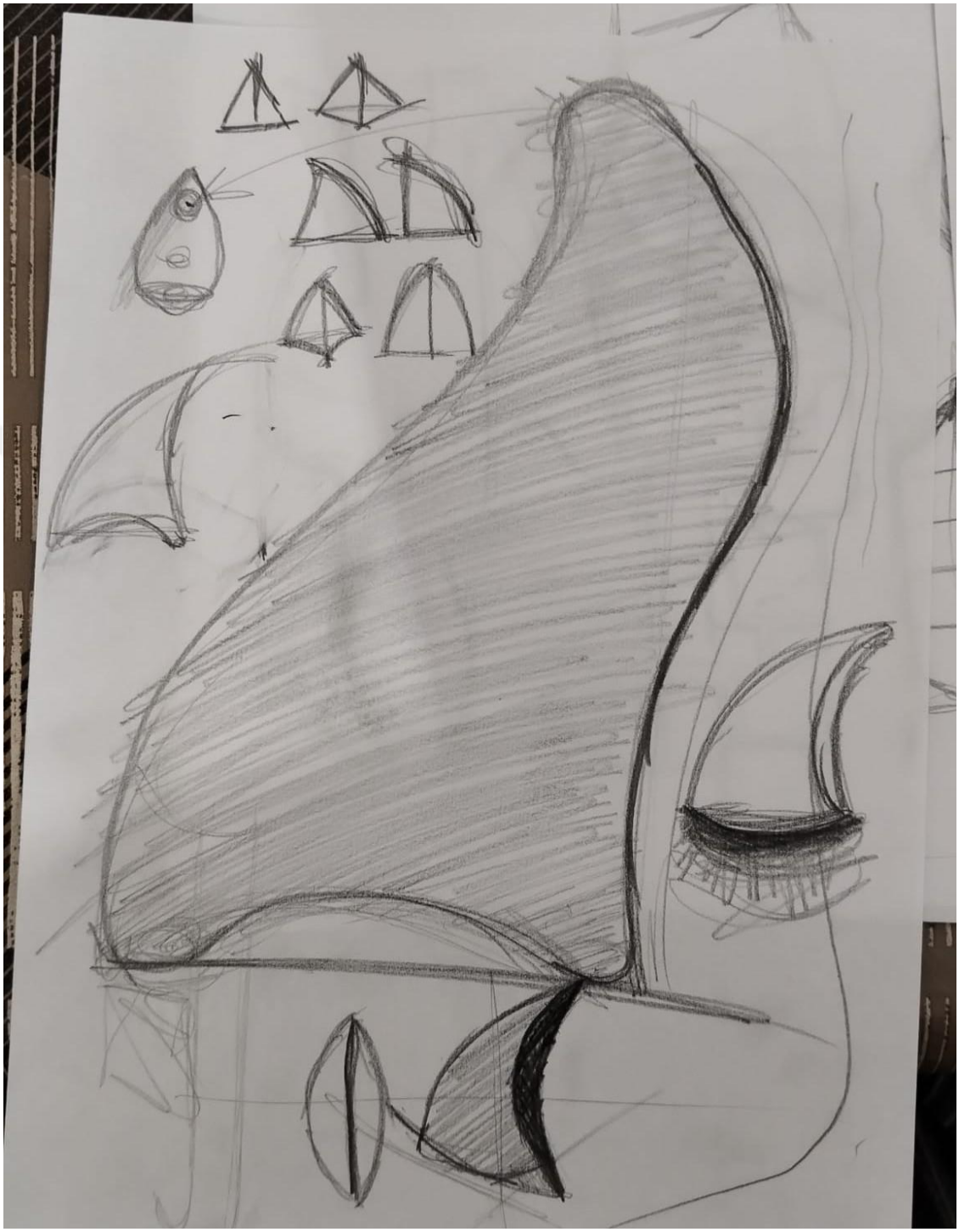
Fotoğraf 61: Sır pişirimi yapılmış çalışma

Fotoğraf 62: Sır pişirimi yapılmış çalışma

3.1.4. Tasarım 4

Bu seramik çalışma için yapılan tasarım aşamasında, gemilerde bulunan yelkenlerden yola çıkılmıştır. Yelkenlerin daha sade bir şekilde ifade edilmesi amaçlanmıştır. Tasarımın onaylanması sonrasında ise seramik malzeme ile uygulama yapılmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 63: Eskiz aşaması

Fotoğraf 64: Uygulama aşaması

Uygulaması biten seramik çalışma kontrollü olarak kurutulmuştur. İlk pişirim dediğimiz bisküvi pişirimi 1000 °C'de yapılmıştır. Fırından çıktıktan sonra sır altı boyalar airbrush ve fırça ile seramik çalışma üzerine Grafiti olarak aktarılmıştır.

Fotoğraf 65: Form üzerine Grafiti çalışmaları

Grafiti uygulamaları yapıldıktan sonra, seramik form üzerine şeffaf-parlak sır pistole ile uygulanmış ve 1050 °C'de ikinci pişirime girmiştir.

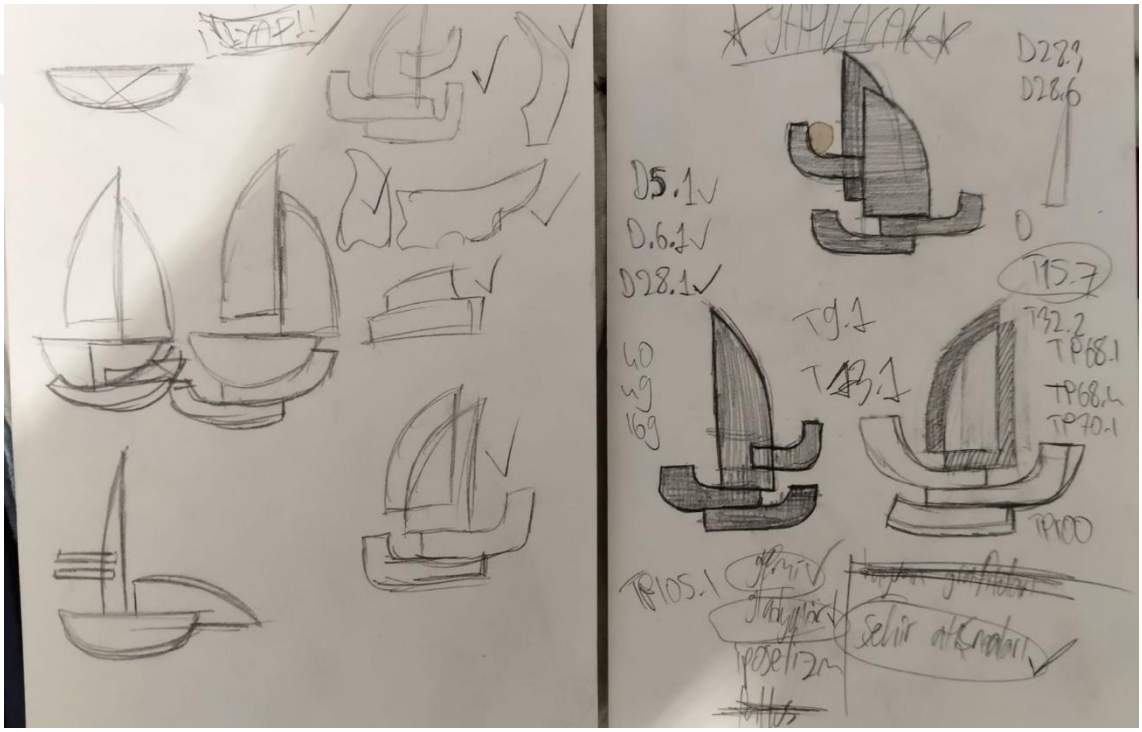
Fotoğraf 66: Sır pişirimi yapılmış çalışma

Fotoğraf 67: Sır pişirimi yapılmış çalışma

3.1.5. Tasarım 5

Bu seramik çalışma için yapılan tasarım aşamasında, gemi formlarından yola çıkılmıştır. Çeşitli gemi parçalarının birbirine amorf olarak geçirilmesi ile yapılan bu seramik çalışmada duvar panosu yapılması amaçlanmıştır. Tasarımın onaylanması sonrasında ise seramik malzeme ile uygulama yapılmaya başlanmıştır.

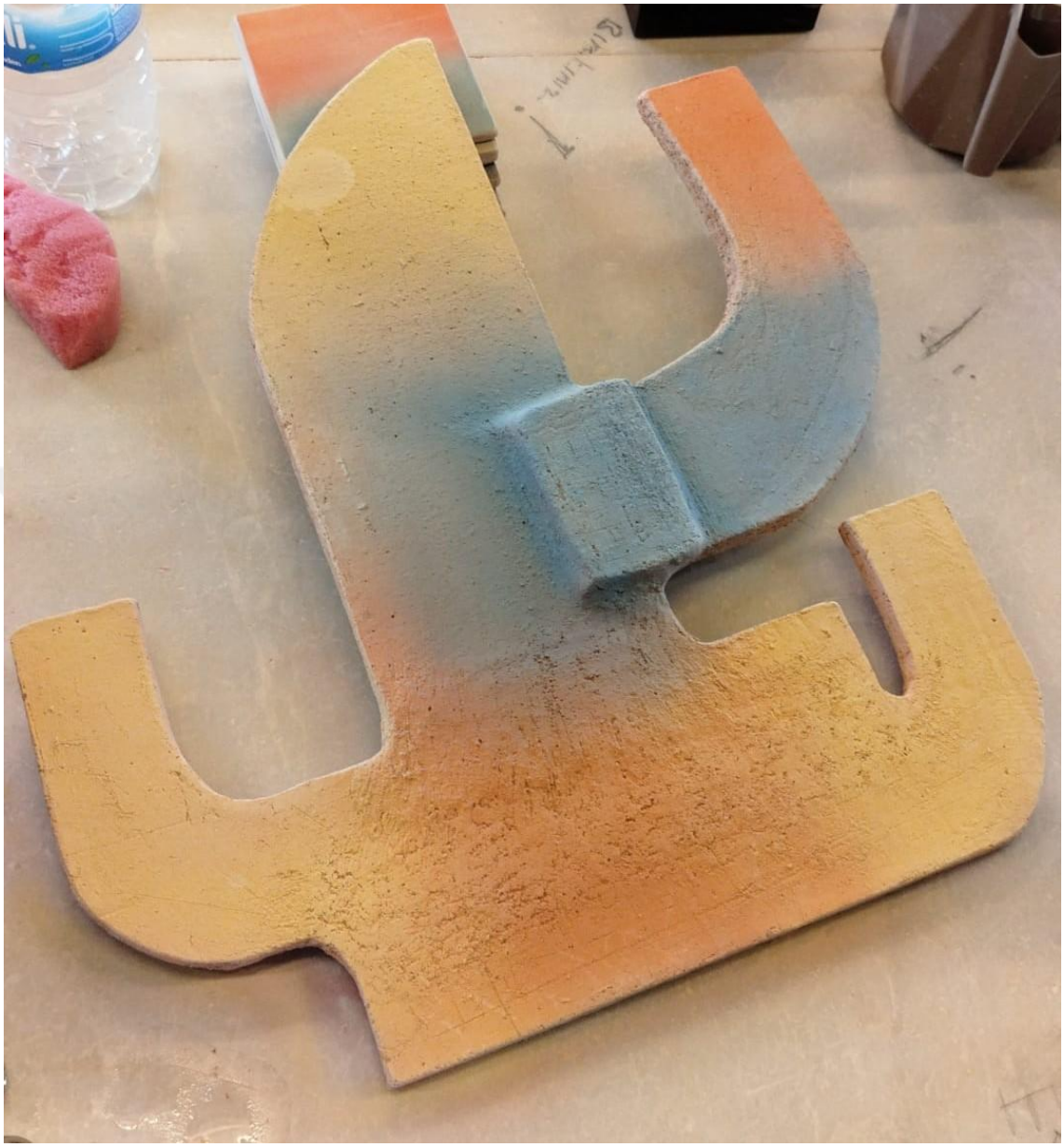

Fotoğraf 68: Eskiz aşaması

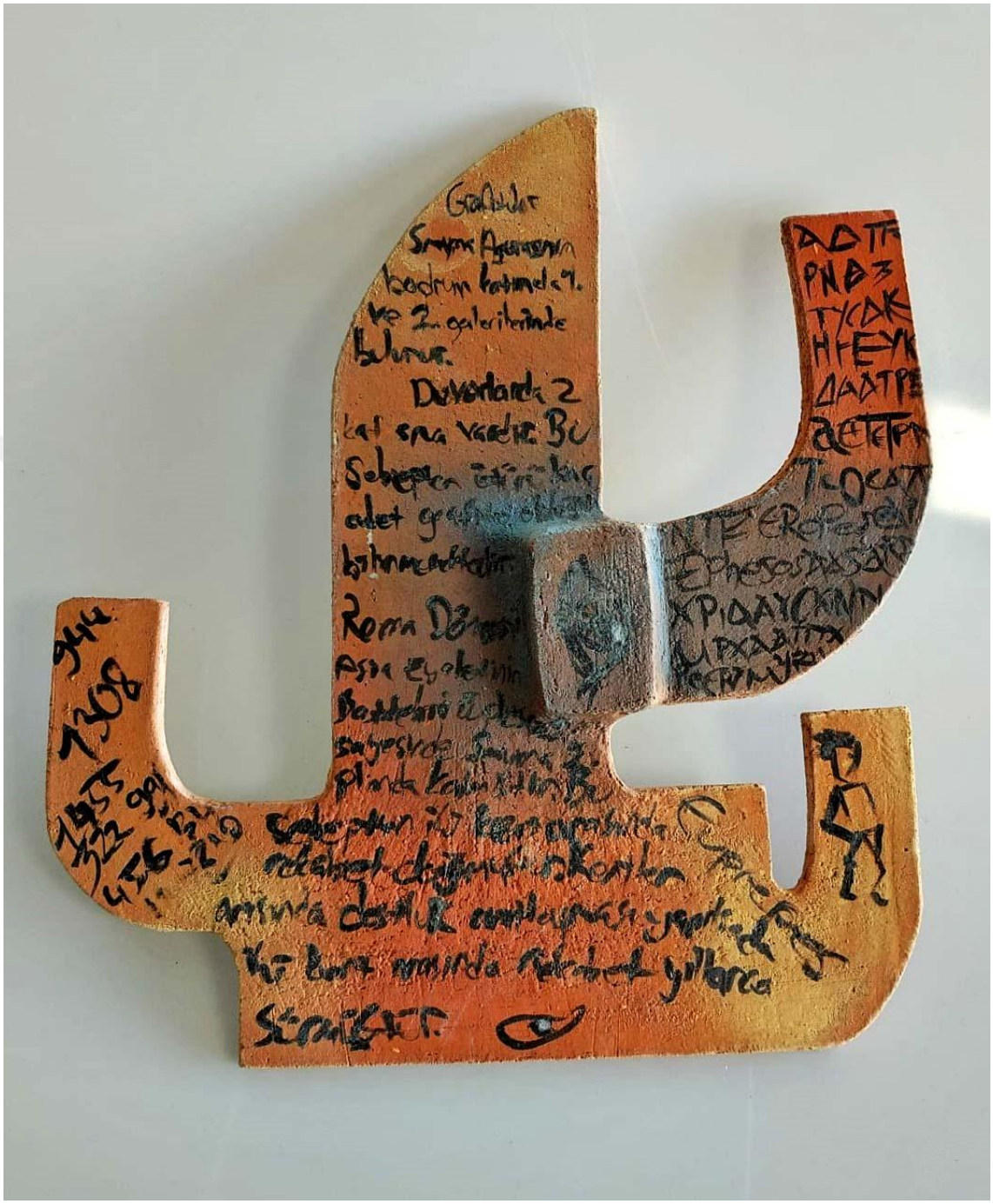
Fotoğraf 69: Uygulama aşaması

Uygulaması biten seramik çalışma kontrollü olarak kurutulmuştur. İlk pişirim dediğimiz bisküvi pişirimi 1000 °C'de yapılmıştır. Fırından çıktıktan sonra sır altı boyalar airbrush ve fırça ile seramik çalışma üzerine Grafiti olarak aktarılmıştır.

Fotoğraf 70: Form üzerine Grafiti uygulamaları

Grafiti uygulamaları yapıldıktan sonra, seramik form üzerine şeffaf-mat sır pistole ile uygulanmış ve 1050 °C'de ikinci pişirime girmiştir.

Fotoğraf 71: Sır pişirimi yapılmış çalışma

SONUÇ

İzmir' de ilk insan bulguları Bornova'da bulunan Yeşilova Höyüğü'nde görülmüştür. Halk daha sonradan Bayraklı'da bulunan eski Smyrna'ya taşınmış, Bayraklı'dan ise Büyük İskender'in emri ile Kadifekale ile Kemeraltı arasında bulunan yamaca taşınmıştır. M.Ö. 4. Yüzyılda kurulan Smyrna (İzmir) Agorası, Antik Yunan şehri olarak kurulmuştur. Zaman içerisinde Roma İmparatorluğu, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet dönemi gibi birçok dönem gören Smyrna Agorası'nın günümüzde görülen hali daha çok imparatorluk ve cumhuriyet dönemine aittir. MS. 178'de meydana gelen büyük depremde kent büyük bir yıkıma uğramış, İmparator Marcus Aurelius'un yardımı ile kent yeniden inşa edilmiştir. Smyrna Agorası'nda bulunan yapıların çoğu, M.S. 178'den sonraya aittir.

Smyrna Agorası'nda bulunan bazilikanın bodrum katında, 1. ve 2. galerilerde bulunan Grafitolar, dönemin sosyal hayatı hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedirler. Duvarlarda bulunan sıva üzerine yapılmış olan Grafitolardan bazıları, zaman içerisinde yaşanan doğal deformasyon, yanlış temizleme işlemleri gibi birçok sebepten ötürü günümüzde tam olarak anlaşılamamaktadır. Duvarlarda 2 kat sıva tespit edilmesinden ötürü, kaç bin adet Grafito olduğu kesin olarak bilinememektedir. Yaklaşık 1.500 adet Grafito bulunan Smyrna Agorası, Grafitoların antik yunanca olmasından ötürü önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü bu sayı Avrupa'da bulunan antik yunanca bakımından en zengin Grafito koleksiyonunu oluşturmaktadır. Bulunan Grafitolar arasında gemi, gladyatör, hayvan ve mimari tasvirlerden oluşan geniş bir çeşitlilik vardır. Bunların yanı sıra, gözlere atıfta bulunan, antik dönemlerde yaygın olarak kullanılan şifreleme tekniği olan isosefizm tekniği gibi ilginç Grafitolar, Smyrna Agorası'nda yer almaktadır.

Bu tez kapsamında; Smyrna Agorası'nda bulunan Grafitoların, günümüzde Grafiti olarak bilinen sanat dalı ile birleştirilmesi ve bu doğrultuda seramik formlar üretilmesi hedeflenmiştir. Smyrna Agorası'nın duvarlarında iki boyutlu olarak bulunan Grafitoların, seramik formlar aracılığı ile üç boyutlu formlarda uygulanması amaçlanmıştır.

Uygulamalar, Grafitoların deniz ticareti ile ilgili olanları ile sınırlandırılmıştır. Ancak, araştırmalar neticesinde deniz ticareti ile ilgili herhangi bir yazılı Grafito'ya ulaşılamamış, sadece boyanmış gemi tasvirlerine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda seramik malzeme ile yapılacak olan uygulamalar, çeşitli gemi formlarından ve parçalarından esinlenilerek oluşturulmuştur. Üzerlerine yapılmış olan Grafitilerde, Smyrna Agorası tarihi hakkında bilgiler içeren yazılar, çeşitli grafitiler ve gladyatör tasvirleri uygulanmıştır.

Smyrna Agorası'nda Grafitoları yapan insanlar kömür-demir karışımı boyalar, sivri uçlu kazıma aletleri gibi ilkel yollar ile sanatsal gaye gütmeden Grafitoları üretmişlerdir. Günümüz teknolojik şartları neticesinde, sıraltı boyalar, modelaj kalemleri gibi aletler ile Smyrna Agorası'ndaki Grafitolardan farklı olarak, sanatsal gaye güdülerek bu uygulamalar yapılmıştır. Bu doğrultuda hedefimiz; bazilikanın bodrum katında sınırlı seyirci ile buluşabilen Grafitoların, üç boyutlu formlar üzerinden daha güncel şekilde seyirci ile buluşturulmasıdır. İleri zamanlarda bu konu ile ilgili yayımlanacak olan makale ve çeşitli yurtiçi-yurtdışı sergiler ile daha geniş kitlelere ulaşması amaçlanmaktadır. Bu sayede sadece İzmir halkı değil, Türkiye'nin diğer illerinde ve Dünya'nın çeşitli ülkelerinde bulunan insanlarının dikkati, Smyrna Agorası'na yönelebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ANABOLU, M. U. (1996) Yunan ve Roma Mimarisi, Dragon Yayınları, İstanbul.

AKARCA, A. (1987). Şehir ve Savunması, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

BAGNALL, R. S., CASAGRANDE-KİM, R., ERSOY, A., TANRIVER, C., & YOLAÇAN, B. (2016). Graffiti from the Basilica in the Agora of Smyrna (Vol. 1). NYU Press.

DERİN, Z. (2008) "İzmir Yeşilova Höyüğü, Doğudan Yükselen Işık - Anadolu Arkeolojisine Katkılar". Atatürk Üniversitesi 50. Yıl Armağan Kitabı, İstanbul

ER, Y. (2004). Klasik Arkeoloji Sözlüğü, Phoenix Yayınevi, Ankara.

İPŞİROĞLU, N.- İPŞİROĞLU, M. (2012). Oluşum Süreci İçinde Sanatın Tarihi, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

YILMAZ, F.- YETKİN, S. (2002) İZMİR KENT TARİHİ, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir.

Dergiler ve Makaleler:

ERSOY, A. (2015) Büyük İskender Sonrasında ANTİK SMYRNA (İZMİR), İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir

ERSOY, A. (2012). Smyrna (İzmir). Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, İzmir

CANDEMİR, T. (2008). Kent iletişiminde sanatsal aykırılık: Graffiti. 1. Sanat ve Tasarım Sempozyumu, Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, İstanbul

FRASCA, M.- ERSOY, A.- AYDEMİR, P. (2016) HELENİSTİK VE ROMA DÖNEMİNDE SMYRNA (İZMİR) KAZI VE ARAŞTIRMALAR, Ege Yayınları, İstanbul.

Basılmamış Kaynaklar:

ERDOĞAN, G. (2009) Kamusal Mekanda Sokak Sanatı: Grafiti- İstanbul, Beyoğlu, Yüksek Kaldırım Sokak İncelemesi (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Trabzon.

ERTÜZÜN, B. (2017) ESKİ SMYRNA (BAYRAKLI) ARKAİK DÖNEM SİVİL MİMARİSİ, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

SATICI, F. K. (2009) Sanatta Bir Özgürleşme Ve Kapatılma Biçimi Olarak Graffiti (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

YOLAÇAN, B. (2013) SMYRNA AGORA BAZİLİKASI, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Oğuzhan Bıyıklıoğlu

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitimi:

Yüksek Lisans: 2022, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik ve Cam Tasarımı Anabilim Dalı

Lisans: 2018, Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

Lise: 2014, Karabağlar Nevvar Salih İşgören Anadolu Lisesi

İş Tecrübesi:

2022, BroArt Sanat Atölyesi, İzmir

2022, Uşak Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğü, Atık Yer ve Duvar Karosu Mozaik Panosu, Uşak

2022, İstlondon Porselen Atölyesi, İzmir

2023, Hiç Seramik Seramik Atölyesi, İzmir

2023, Keramikos Seramik Atölyesi